

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
 «__» _____ 2022 р.

Реєстраційний № _____
 «__» _____ 2022 р.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА. УКЛАДАННЯ ЗБІРКИ ТВОРІВ

Кваліфікаційна робота студентки
 групи ЗДОм-17 ступінь вищої
 освіти «магістр» спеціальності
 012 Дошкільна освіта
 Піковської Марини Олександрівни
 Керівник канд. пед. наук, доцент
 Суятинова К.Є

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА.....	9
1.1. Психолого-педагогічна характеристика патріотичного виховання та його складових.....	9
1.2. Художнє слово як засіб виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку.....	25
1.3.Створення умов для формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова в інтегрованому освітньому просторі закладу дошкільної освіти.....	29
Висновки до першого розділу.....	35
2.ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА.....	40
2.1. Дослідження особливостей патріотичного виховання дітей дошкільного віку у сучасному закладі дошкільної освіти.....	40
2.2. Модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова, аналіз результатів дослідження.....	61
2.3 Збірка творів патріотичного спрямування для дітей дошкільного віку.....	66
Висновки до другого розділу.....	69
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність дослідження. Національно-патріотичне виховання завжди було невід'ємною складовою виховного процесу в системі освіти. Нині воно набуло особливого значення, нового звучання та підходів. Патріотична ідея завжди була, є і буде основою консолідації суспільства, адже патріотизм є джерелом духовних і моральних сил та здоров'я суспільства, його життєздатності, які найбільш яскраво проявляються у переломні епохи розвитку, в періоди важких випробувань. Повноцінне життя в суспільстві неможливе, якщо система виховання підростаючого покоління позбавлена моральних основ, любові до Батьківщини. Формування культурно-національної свідомості, прищеплення моральних ідей та ціннісних орієнтирів починається з раннього дитинства, з перших років життя дитини. Усвідомлювати своє «українство» діти повинні змалечку. У кожен історичний період виховується не абстрактна людина, а представник народу, носій певної національної культури. Кожне покоління людства живе і розвивається у певному національному середовищі, життя якого залежить від особливостей державного устрою країни. На сучасному етапі розвитку України виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого та здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей.

Нагальним завданням сучасного закладу дошкільної освіти є прищеплення здобувачам дошкільної освіти чіткого усвідомлення національної самоідентичності, що визначатиметься у знанні маленькими патріотами власної національної історії, культури, звичаїв та традицій свого народу.

Зараз третє тисячоліття, складний суперечливий час, коли у багатьох людей зростає національна самосвідомість, інтерес та повага до національної культури, історії свого народу, рідної мови. Тому, однією з найважливіших

педагогічних завдань, визначених Законами України «Про освіту» [31], «Про дошкільну освіту» [30], є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

Згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України [35], затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527, метою патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави. На це орієнтують і сучасні освітні програми розвитку дитини дошкільного віку. Державний стандарт дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти, передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання і навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, вікових особливостей, культурних потреб, забезпечення життєвої компетентності дитини, до змісту якої входить і поняття «бути громадянином своєї країни, патріотом свого народу» [1].

Зважаючи на актуальність сьогодення, завдання патріотичного виховання відображені в низці законодавчих та концептуальних документів, зокрема у Конституції України [36], Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки [54], державних національних програмах – «Освіта» («Україна XXI століття») [52], цільовій соціальній програмі національно-патріотичного виховання на період до 2025 року [53], а саме: виховання в особистості високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до

виконання громадянського і конституційного обов'язку з захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Відповідно до Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання до 2025 року, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 №673 основними заходами щодо формування української громадянської свідомості є: популяризація та збереження культурної спадщини України, підвищення ролі української мови, як національної цінності, активне залучення сім'ї до патріотичного виховання підростаючого покоління [53].

До проблем виховання молодого покоління на засадах патріотизму у різні часи зверталися такі класики педагогічної науки, як Г.Ващенко, А.Дістервег, О.Духнович, І.Огієнко, С.Русова, Я.Ряппо, Г.Сковорода, В.Сухомлинський, К.Ушинський й інші видатні вчені. Дана проблема хвилює педагогічне суспільство і сьогодні, їй присвятили свої дослідження І.Бех, А.Богуш, Н.Волкова, Н.Гавриш, М.Качур, К.Чорна, Г.Шмалько та інші.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає потреба у нових підходах, нових шляхах до виховання патріотизму, створення найбільш сприятливих педагогічних умов для реалізації перспективних завдань, що й зумовило вибір теми дослідження – «Патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова».

Мета дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити значення патріотичного виховання дошкільників, розкрити зміст художнього слова, як засобу патріотичного виховання здобувачів дошкільної освіти та педагогічні умови його ефективності задля подальшого розвитку теорії і методики національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, укласти збірку творів

патріотичного спрямування відповідно до чинних освітніх програм розвитку дитини дошкільного віку.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що проведено цілісний аналіз організації та змісту національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, науково обґрунтовано педагогічні умови національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова, визначено критерії: когнітивний, емоційно-почуттєвий, рефлексійно-діяльнісний із показниками; сформульовано рівні національно-патріотичної вихованості дітей дошкільного віку: високий, середній, низький; розроблено модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова.

Уточнено поняття патріотизму як невід'ємної складової освітнього процесу в системі дошкільної освіти та набуло подальшого розвитку висвітлення теоретичних поглядів науковців проблем патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова.

Об'єкт дослідження – патріотичне виховання здобувачів дошкільної освіти старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова.

Завдання дослідження:

- проаналізувати стан патріотичного виховання у філософській, психологічній та педагогічній літературі на сучасному етапі й уточнити сутність, структуру і зміст патріотичного виховання;
- теоретично обґрунтувати необхідність патріотичного виховання дошкільників та можливості художнього слова в організації освітньої діяльності з національно-патріотичного виховання дошкільників;
- визначити й теоретично обґрунтувати педагогічні умови патріотичного виховання дошкільників засобами художнього слова;

- експериментально перевірити модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова; укласти збірку творів патріотичного спрямування для дітей дошкільного віку.

У процесі дослідження для розв'язання поставлених завдань використано такі методи:

- *теоретичні*: аналіз, порівняння, узагальнення психолого-педагогічної літератури, що надало можливість порівняти різні погляди на досліджувану проблему, сформулювати науковий апарат дослідження, визначити сучасний стан національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти;
- *емпіричні*: систематичне спостереження за організацією освітньої діяльності здобувачів дошкільної освіти, бесіди, аналіз документації; експериментальне дослідження; узагальнення перспективного педагогічного досвіду дали змогу підкріпити фактами висунуті теоретичні положення;
- *статистичні*: здійснення обробки та аналізу кількісних і якісних показників, сприяли узагальненню й систематизації здобутих фактів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розкритті теоретичних основ досліджуваної проблеми та можливості використання матеріалів дослідження в практичній роботі вихователів та в освітній діяльності з проблем підготовки фахівців дошкільної освіти.

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота проводилась у комунальному спеціальному закладі дошкільної освіти (ясла-садок) «Червона шапочка» №5 Покровської міської ради Дніпропетровської області. Усього дослідженням було охоплено 8 дітей старшої вікової групи для дітей з порушенням рухового апарату.

Апробація результатів роботи: Píkovskaya M. Педагогічні умови патріотичного виховання дошкільників засобами художнього слова// Science and technology: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2022. Pp. 21-27.

URL:<https://sci-conf.com.ua/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-and-technology-problems-prospects-and-innovations-17-19-11-2022-osaka-yaponiya-arhiv/>

Публікації: матеріали роботи опубліковані у збірнику Science and technology: problem,prospects and innovations. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2022. Pp. 21-27.

URL:<https://sci-conf.com.ua/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-and-technology-problems-prospects-and-innovations-17-19-11-2022-osaka-yaponiya-arhiv/>

Автором дослідження у доповідях представлено основні положення та висновки дослідження на засіданнях професійних спільнот педагогічних працівників ЗДО регіонального рівня: на серпневій педагогічній конференції «Від дошкілля до НУШ» (м.Покров, 30 серпня 2021 р.), семінарах-практикумах «Патріотичне виховання здобувачів дошкільної освіти засобами інтегрованої діяльності» (м. Покров, 16 грудня 2021 р.) та «Культурна спадщина Василя Сухомлинського» (м. Покров, 18 січня 2022 р.).

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА

1.1. Психолого-педагогічна характеристика патріотичного виховання та його складових

Проблема патріотичного виховання дітей та молоді має глибоке історичне коріння й базується на багатовікових традиціях українського народу. Першочергового значення формуванню патріотизму у підростаючого покоління надавали класики вітчизняної педагогіки Г.Ващенко, А.Дістервег, О.Духнович, І.Огієнко, С.Русова, Я.Ряппо, Г.Сковорода, В.Сухомлинський, К.Ушинський та інші.

Вагоме значення у розумінні національного виховання мають педагогічні ідеї К. Ушинського. На думку педагога, «народ без народності, що тіло без душі», а «виховання, побудоване на абстрактних або іноземних основах, буде впливати на розвиток характеру набагато слабше, ніж система, яка створена самим народом» [60,с.161]. На сьогодні актуальними є думка вченого про те, що досвід, який не був «узгоджений з суспільним життям, не зможе закріпитись у серці дитини» [60,с.148]. Саме рідну мову митець вважав найголовнішим засобом патріотичного виховання, адже «єдиний правильний засіб проникнути у характер народу – це засвоїти його мову» [60,с.561]. Таким чином, і сьогодні важливими є погляди К. Ушинського щодо використання народного досвіду, його принципів у національно-патріотичному вихованні підростаючого покоління.

Ідею національного виховання підкреслювала С. Русова. На її погляд, національна школа є тим фактором, який допомагає будувати незалежну державу «нація, яка пройшла через таку школу, буде дужчою іншої нації, яка її не проходила» [55,с.83], а засобами навчання та виховання в національній школі вчена обрала рідну мову, літературу, екскурсії, вивчення історії та

релігії українського народу та національне мистецтво[55,с.83-84]. Основою свідомого національного патріотизму С.Русова вважала національно-патріотичне самоусвідомлення, для формування якого, радила педагогам поглиблено вивчати з дітьми історію рідного краю, національну літературу, брати участь у відзначенні національно значущих святкових подій, розваг тощо. «Щаслива та нація, яка має змогу утворити у своїй державі національну школу, вона сміливо може дивитись у своє майбутнє», – наголошувала видатний педагог [55,с.85]. Цінною є думка С.Русової щодо створення середовища для національного зростання дітей: «Любов до рідної країни – це перший найкращий крок до широкої вселюдської гуманності, пошана до людей – це вияв самоповаги й бажання собі й іншим волі та незалежності. Хай на стіні нашої рідної школи висить портрет великого апостола правди і науки Т. Шевченка, на вікні стоять квіти, на стінах рушники з рідним вишиванням, хай сама школа нагадує колишні історичні будівлі, хай у вікнах тішать погляд рідні дерева і квіти» [55,с.15]. Як бачимо, вчена у своїй працях чітко дала визначення щодо українськомовного середовища сучасних закладів освіти.

Актуальною сьогодні є авторська концепція Г. Ващенка, яка заслуговує на вивчення і творче використання. Г. Ващенко є основоположником української освіти, в історії української педагогіки займає значне місце як автор досліджень, які в такому обсязі й з таких позицій ще не розглядалися. Це насамперед, «Виховний ідеал», «Виховання любові до Батьківщини», «Організаційні форми навчання», «Виховна роль мистецтва», «Засади естетичного виховання», «Система навчання», «Тіло виховання як виховання волі і характеру» та інші. Народнопісенний фонд України, її оксамитові скарби, що становлять золотий здобуток виховного ідеалу, знав, обожнював і цінував професор Г. Ващенко, вважаючи, що фольклор і художні твори класиків української літератури, мистецтва, визначають ідеал людини, власне, ідеал українця від давніх епох до сьогодні. Свій відомий підручник «Виховний ідеал» професор Г. Ващенко завершує словами: «Плекаючи свої

кращі традиції, борючись за свою самостійну державу, українська молодь разом з тим мусить не тільки плекати загальнолюдські ідеали, а й активно боротись за них...Віримо, що ця боротьба закінчиться перемогою Правди і Добра»[20,с.190]. Важливою в аспекті досліджуваного віку є думка педагога щодо початку такого виховання з раннього дитинства, оскільки «раннє дитинство – один з найщасливіших періодів у житті дитини», коли всі радощі, переживання, захоплення «глибоко западають у душу дитини, пов'язують її з довкіллям, у якому вона живе, викликають любов до нього, спочатку стихійну, а потім і свідому» [22,с.17]. На думку педагога, формування свідомого патріотизму, потрібно розпочинати у 3–4 роки. Дитина у цьому віці має знати, що український народ має свою мову, яка відрізняється від мови інших народів, що вона має свою Батьківщину – Україну, [20,с.19]. Саме тому значну роль у вихованні свідомого патріотизму, за словами Г. Ващенка, відіграє заклад дошкільної освіти, оскільки у нього «є всі можливості не тільки підсилювати стихійну любов до Батьківщини, а і виховувати у дітей свідому любов до неї, при чому виховувати планово й систематично[20,с.21]. Вчений був переконаний, що на етапі дошкільного дитинства необхідно сприяти розвитку стихійної любові до Батьківщини, яка заснована на початковому інстинкті й навичках, що з часом переростуть у свідому любов до свого народу. Могутнім засобом формування патріотизму Г. Ващенко називав слово «насамперед живе, а потім і друковане», зокрема, легенди, народні ігри, казки» [21,с.19], на які людина особливо сильно реагує саме в дошкільному віці. Вагомого значення педагог надавав українській літературі, яка «як і народна пісня, має великий виховний вплив на культурно- національний розвиток нашого народу, підносить національну свідомість, виховує в українців любов до Батьківщини, її традицій, звичаїв, природи» [22,с.227]. Таким чином, Г. Ващенко влучно окреслив завдання щодо формування національної свідомості підростаючого покоління та визначив виховний ідеал української молоді.

Актуальними в умовах сьогодення є поради І. Огієнка, який вважав, що в розбудові національної системи особлива роль належить рідній мові. Його думки щодо взаємозв'язку мови з народом тотожні з думками К. Ушинського. І. Огієнко радив педагогам обов'язково залучати дітей дошкільного віку до вивчення і збереження «всіх своїх рідних звичаїв», оскільки вони, за його словами, є основою нашої культури, «підвалиною, на якій стоїть наш народ, як окрема нація. Завжди міцно пам'ятаємо, що звичаї народні – це його прикметна ознака, яка робить його окремим народом, окремою нацією, і береже його від розтоплення в морі інших народів, цебто береже його від винародовлення» [47,с.3]. Важливим є погляд І.Огієнка щодо його розуміння Батьківщини: «Нема в людини нічого милішого над свою Батьківщину, над свою рідну землю! Де хто народився, де провів свої безтурботні дитячі роки, до тієї землі прив'язується він усією душею своєю на ціле життя» [46,с.5]. Вагомого значення у патріотичному вихованні поет надавав пісні: «Хто любить свій народ, хто любить свою рідну мову, той любить, шанує й береже й рідну пісню. Пісня – це душа народу, пісня – це щира розмова зі своїм серцем і тому-то рідна пісня така мила нашому серцю та нашій душі» [46,с.6]. І. Огієнко вважав, що важливу роль у патріотичному вихованні дитини відіграє родина: «найперше батько й мати повинні навчати дітей ще від малечку своєї української віри; по-друге, кожна родина зобов'язана дотримуватися своїх рідних, українських звичаїв у святах, календарі, житті, убранні мешкання, одежі. Нехай ваша дитина всього навчається у своїй рідній хаті, рідній родині, від своїх рідних батьків й матері, тоді ці звичаї справді будуть для них рідними, своїми, українськими. Тільки родина, тільки батько-мати можуть прищепити своїй дитині свої українські звичаї, а тим зробити її українцем. Поза родиною ніхто цього не зробить» [46,с.6]. Цю важливу думку вченого враховано у визначенні виховання дітей дошкільного віку.

Аналіз праць В. Сухомлинського дозволяє стверджувати, що в основі виховання любові до Батьківщини лежить повага та любов до свого народу,

виховання людяності. а патріотизм «починається з любові до людини» [60,с.318]. Поради педагога про те, що Батьківщина для дитини починається з найближчого оточення: «з куска хлібу та ниви пшениці, з лісного узлісся та голубого неба над маленьким ставком, з пісень та казок матері», тому необхідно розповідати дітям про історію рідного краю, щоб у дитини сформувалась «відповідальність за матеріальні та духовні цінності, створені старшими поколіннями» [60,с.187-188] залишаються актуальними і сьогодні. Завданнями патріотичного виховання підростаючого покоління В. Сухомлинський вважав ознайомлення з природою рідного краю, рідним селом, містом, підприємством, де працюють батьки; славним минулим Батьківщини, її героїчною історією; шанобливе ставлення до матері й батька, тобто «усім тим, що повинно злитися в образ великої святині – образ Батьківщини» [60,с.134]. Погляди великого педагога враховано у доборі художньої літератури, відповідно до завдань національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Як бачимо, у працях класиків висвітлено розуміння патріотичного й національного виховання підростаючого покоління, наголошено на збереженні культурних традицій та історичної спадщини українського народу.

Таким чином, нами визначено джерельну базу з означеної проблеми, яка становить численну кількість досліджень, що дозволило впорядкувати їх за напрямками: схарактеризовано сутність і структуру понять «патріотизм», «патріотичне виховання» І. Бехом, Л. Буєвою, М. Боришевським, Н.Волошиною, Л. Качуром, В. Сухомлинським, В. Шинкаруком; розкрито теоретичні й методологічні засади національного виховання О. Вишневським, В. Демчуком, П. Ігнатенком, І. Мартинюком, Ю. Руденком; здійснено психолого-педагогічне обґрунтування національно-патріотичного виховання підростаючого покоління І. Бехом, А. Богуш, М.Боришевським, Т. Гавлітіною, О., Л.Долинською, Каплуновською, К. Чорною. Для визначення характеристик патріотичного виховання дітей дошкільного віку ми проаналізуємо основні

поняття дослідження «патріотизм», «патріотичні почуття», «національне виховання», «патріотичне виховання», «національно-патріотичне виховання».

«Патріотизм» (з грец. співвітчизник, вітчизна) – моральний принцип, соціальне почуття, змістом його є любов до вітчизни і готовність підпорядкувати його інтересам свої особисті інтереси. Патріотизм поєднує в собі бажання зберігати її характер і культурні особливості та ідентифікацію себе з іншими членами нації, гордість досягненнями і культурою своєї батьківщини готовність підпорядкувати свої інтереси інтересам країни, прагнення захищати інтереси батьківщини і своєї нації. Історичне коріння патріотизму у філософському енциклопедичному словнику визначається, як закріплене існування відособлених держав, які плекали прихильність до рідної землі, мови, традицій[66,с.154] . В умовах утворення націй і утворення національних держав патріотизм стає складовою частиною суспільної свідомості, відбиває загальнонаціональні моменти в її розвитку. Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності – віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином. Як синтетична якість, *патріотизм* охоплює емоційно-моральне, дієве ставлення до себе та інших людей [66,с.471]. Філософи розуміють *патріотизм* і як принцип, і як почуття. В енциклопедії освіти *патріотизм* визначається як суспільний моральний принцип «дієвого ставлення до свого народу, що «віддзеркалює національну гордість і любов до Вітчизни, громадянську відповідальність за її долю, а також емоційне підпорядкування особистістю свого життя спільним інтересам і виявляється в готовності служити Батьківщині й захищати її від ворогів» [29,с.633]. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови *патріотизм* визначено, як «любов до Батьківщини, свого народу; відданість чому-небудь, любов до чогось», а патріот – це той, хто «любить свою Батьківщину, відданий своєму народові, готовий заради них на жертви і подвиги; людина, яка палко любить що-небудь, віддана якійсь справі (патріоти міста та ін.)»

[23,с.894]. Сутність поняття *патріотизм* визначається такими характеристиками, як любов, відданість, жертвність, готовність.

Вчені по-різному визначають ідею поняття *патріотичного виховання*. І. Бех, К. Чорна стверджують, що «патріотичне виховання дітей та учнівської молоді – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» [5,с.8].

О. Каплуновська визначає *патріотизм* як моральне почуття, що вимагає глибокого емоційного переживання, усвідомлення і прийняття його дитиною як цінності. Якщо стимулювати патріотизм лише зовнішніми засобами, він може набути хибного спрямування, стати поверхневим, показним [33,с.8-10]. Таким чином, у філософській та психолого-педагогічній студіях існують різні погляди поняття патріотизму: як принципу, цінності, морального почуття, соціально-психічного утворення, дієвості, морального ідеалу. Разом з тим, перевагу має позиція, за якою патріотизм розглядають як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість їй, готовність служити заради її процвітання й незалежності, що в сучасних умовах набуває особливої вагомості.

М. Боришевський має думку, що патріотизм втілюється у самовідданій любові до рідної землі, її народу, Батьківщини [14,с.20].

З погляду Н. Волошиної, патріотизм є особливою духовною цінністю. Вона пояснює поняття як сформовану в соціумі соціально-психологічну властивість, притаманну особистості, сім'ї, соціальній групі, етносу, що проявляється у вірі й безкорисливій любові до Батьківщини, готовності до самовідданої праці заради її процвітання, здатності до самопожертви у

захисті її інтересів від загроз й спроможності консолідувати суспільство[26,с.13].

М. Пащенко розуміє патріотизм як принцип загальнолюдської моралі – служити правді, справедливості, доброті, працелюбності, патріотизму та й інших добродійностей на національному ґрунті [49,с.70].

Таким чином, можна зробити висновок, що патріотичне виховання - це суспільна категорія, яка формує ставлення дитини до себе, до свого народу й Батьківщини. Це ставлення виявляється у відповідних почуттях, переконаннях, ідеях. Лише переймаючись інтересами, прагненнями, потребами, ідеалами свого народу, усвідомлюючи свою національну неповторність і самобутність, людина стає зрілою, громадською свідомою особистістю, справжнім патріотом, діяльним творцем своєї долі та долі Батьківщини.

У дослідженні ми підтримуємо думку науковців, що патріотичне виховання має бути стрижнем усієї освітньо-виховної діяльності, оскільки ми повинні виховати особистість, яка має почуття гордості за свою державу, сумлінно виконує громадські обов'язки, усвідомлює соціальні проблеми Батьківщини та українського народу, любить рідних та близьких людей. Без цього людина не має обличчя, вона втрачає себе.

Український патріотизм повинен стати провідною виховною ідеєю сучасного закладу освіти, що реалізується в освітній та виховній діяльності.

Отже, проблема національно- патріотичного виховання завжди була в центрі уваги педагогів, погляди яких і в наш час залишаються актуальними і вимагають подальшого осмислення.

Різні погляди вчені висловлюють щодо структури патріотизму.

В.Гонський – через систему різних компонентів та якостей, зокрема: патріотичні почуття–любов до рідного краю, гордість, захоплення, відповідальність за долю Вітчизни; потреби людини, які можуть проявлятися у задоволенні своїх національних інтересів, національному самовиявленні, збереженні й передачі іншим людям вітчизняних духовно-культурних

цінностей; патріотична свідомість, що формується на основі національної свідомості; національна гідність і такт; готовність до діяльності патріотичного змісту [27,с.12].

В. Будає у структурі патріотизму виокремлює такі аспекти:

психологічний: почуття прихильності, любові, гордості, ненависті до ворогів, відданості, вірності, *позиції* самовідданості, співпереживання, мужності, *потреби* в саморозвитку та самовдосконаленні, самоактуалізації, спрямованість, характер, досвід патріотичної поведінки, відносин і діяльності; **духовний:** сенс життя, воля в індивідуальному і соціальному просторі життєдіяльності, загальна культура особистості, наявність життєвих принципів, селективність вчинків, причетність традицій, розвиненість історичної пам'яті; **ціннісний:** ідеали, система цінностей, стереотипи, переконання, прихильність до середовища існування, затребуваність у соціально-господарському репродуктивному просторі; **пізнавальний:** наслідування пізнання ідеалів, набуття смислів, привласнення цінностей, опрацювання прикладу, надбання знань, умінь, навичок, досвіду дії, ідентифікація; **соціально-виховний:** усвідомлення та реалізація особистісних, колективних, соціальних і державних інтересів у власній діяльності, вбудовування власної життєвої стратегії в соціокультурні процеси суспільства і держави, самовдосконалення, оволодіння патріотичною мотивацією професійної діяльності[17,с.80]. В. Будає наголошує, що врахування означених аспектів у процесі патріотичного виховання призведе до сформованості патріотичних почуттів на високому рівні розвитку.

Таким чином, структуру патріотизму вчені визначають через такі її складники: почуття, потреби, мотиви, патріотичний досвід, усвідомлення, національні цінності.

Теоретичні засади національного виховання підростаючого покоління визначено у напрацюваннях таких українських вчених, як О.Вишневецький, В.Демчук, І.Мартинюк, В.Москалець, В.Кузь, Ю.Руденко, З.Сергійчук, М.Стельмахович, В.Струманський, Г.Філіпчук, П.Щербань та інші, праці

яких ґрунтуються на національній ідеї, гуманістичних цінностях, виховному ідеалі.

На думку О.Вишневецького, сучасне виховання орієнтується на розвиток у людині шести основних груп якостей: моральності, патріотизму, демократизму, родинності, характерності, природосвідомості, а національно-патріотичне виховання в ньому – це аспект, який «впливає з потреб національного життя і процесів державотворення» [24,с.95].

Сутність національних і загальнолюдських цінностей досить широко описано у наукових дослідженнях І.Беха, О.Вишневецького, П.Ігнатенка, І.Мартинюка, Ю.Руденка, О.Савченко, О.Сухомлинської.

На сьогодні немає єдиного погляду на співвідношення національного й патріотичного виховання, науковці виокремлюють як патріотичні, так і національні почуття. Теоретичні засади патріотичного виховання молодих поколінь ґрунтуються на фундаментальних працях українських вчених, в яких знайшли висвітлення різні експлікації феномена «національне виховання»: І.Бех, А.Богуш, К.Журба, Е.Заредінова, В.Кульчицький, О.Сухомлинська, К. Чорна та інші. За В. Кульчицьким, патріотичне виховання – історично зумовлена сукупність поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної поведінки, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючого покоління. За думкою науковця, патріотичне виховання базується на соціально-педагогічних засадах, що передбачають вагомі знання конституційних і правових норм, державної політики, сформованість патріотичних думок та дієвих заходів із відстоювання національних форм життєдіяльності і поведінки в усіх сферах суспільного життя, що, у свою чергу, передбачає успішну соціалізацію особистості в соціумі, яка здатна реалізувати свій патріотичний потенціал на благо Батьківщини [38,с.75]. За О. Сухомлинською, патріотичне виховання має поєднувати формування любові до близьких і рідних з формуванням поваги та толерантного ставлення до інших народів, мов, культур, традицій [56,с.3].

У програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді І.Беха, К.Чорної наголошено те, «що державі необхідно, щоб усі діти стали національносвідомими громадянами – патріотами, здатними в недалекому майбутньому забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, а в разі військової загрози – змогли відстояти її незалежність та сувереніте, це активне і дієве почуття належності до своєї державно-територіальної Вітчизни, органічної включеності в її соціально-політичну структуру, відданості і любові до неї, готовності до самопожертви в ім'я її процвітання»[5,с.23]. Таким чином, науковці у почутті патріотизму виокремлюють передусім емоційно-почуттєвий і дієвий складники.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що національно-патріотичне виховання виражає як національні, так і патріотичні стремління [23,с.588]. О.Вишневський трактує національно-патріотичне виховання як діяльність, що впливає з потреб національного життя і процесів державотворення [24,с.55]. У розумінні І.Беха національно-патріотичне виховання передбачає керівництво індивідуальним становленням особистості як патріота України, спрямоване на формування ціннісного позитивного, пізнавально-емоційного ставлення до Батьківщини [3].

Отже, аналіз наукового доробку вчених дозволив визначити суть національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку як цілеспрямований, організований процес, спрямований на передавання і засвоєння культурно- історичного досвіду українського народу, формування в дітей почуттєво- ціннісного ставлення до родини, рідного краю, Батьківщини, усвідомлення власної приналежності до української нації, активізацію їхніх патріотичних учинків і дій в інтегрованій художньо-мовленнєвій діяльності.

Завдання національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку у змісті Базового компоненту дошкільної освіти [1] пронизують кожен

освітній напрям державного стандарту і складають фундамент всебічного та гармонійного розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Опишемо їх:

- Освітній напрям «Особистість дитини»: формування елементарних уявлень дитини про себе, як носія свідомості та самосвідомості, сприйняття себе в контексті відносин з іншими.
- Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»: формування інтересу до довкілля та самого себе, стимулювання активного сприйняття людей та подій, що відбувається в соціумі.
- Освітній напрям «Дитина в соціумі»: формування уявлення дитини про країну, народи, нації, суспільство, людство. Виховання готовності сприймати соціальний досвід, робити добрі вчинки.
- Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»: формування моральних норм гуманної взаємодії з природним довкіллям; любов до природи рідного краю.
- Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»: залучення дітей до надбань національної культури; формування ціннісного ставлення до українських мистецьких традицій та творів українських митців, інтересу до українського декоративно-прикладного мистецтва.
- Освітній напрям «Гра дитини»: ознайомлення з українськими народними іграшками та місцями їх виготовлення, виховання відповідального ставлення до обов'язків, пов'язаних з роллю у грі.
- Освітній напрям «Мовлення дитини»: формування уявлення дітей про українську мову як державну, вміння вести діалог, використовуючи етикетну українську лексику.

В оновленій освітній програмі розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» завдання з національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку висвітлено в таких розділах, як «Пізнавально-дослідницька діяльність», «Художньо-естетична діяльність», зміст яких конкретизовано в певних напрямках. Так, у розділі «Пізнавально-

дослідницька діяльність» (напрямок «У світі людей») підкреслюється формування уявлень про сім'ю та сімейні традиції [48,с.12]. У розділі «Художньо-естетична діяльність» (напрямок «Літературно-художня діяльність») увагу акцентовано на ознайомленні з видатними митцями слова рідного краю [48,с.24]. Важливим оновленням програми вважаємо поради батькам, зокрема в розділі «Пізнавальний розвиток»: «виховуйте в дошкільника почуття родинності: любові та пошани до батьків та родичів, пам'яті про покоління роду», залучайте дітей до активної участі в підготовці та святкуванні днів народження, ювілеїв, днів пам'яті, календарно-обрядових свят», «розповідайте дітям про те, що Україна має давню історію, історичні пам'ятки, читайте легенди про рідне місто, село, рідний край», «учить дітей користуватися мапою, знаходити на ній Україну, інші країни» [48,с.51-52]. У розділі «Художньо-естетичний розвиток» автори програми акцентують увагу на формуванні в дітей української ментальності й радять батькам заохочувати зацікавленість дитячою літературою, обговорювати почуття та вчинки персонажів, порівнювати з власними, пригадувати аналогічні життєві ситуації, постійно спілкуватися з приводу художнього змісту твору, привчати дітей до регулярного спілкування з українською книгою [48,с.54].

У освітній програмі «Дитина» завдання з національно-патріотичного виховання для старшої вікової групи «Фантазерів-мрійників» надано в кількох освітніх лініях. В освітньому напрямку «Мовлення дитини» визначено: виховувати любов до рідної мови, продовжувати активізувати словник дітей різними частинами мови відповідно до тем: «Родина», «Україна – рідний край», «Свята» [28,с.161]. В освітньому напрямку «Дитина в соціумі» з-поміж пріоритетних завдань зазначено зокрема: формування основ патріотичних почуттів[28,с.167].

У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» в освітній лінії «Дитина в соціумі» – розділі «Народознавство» зазначено такі освітні завдання з національно-патріотичного виховання: розвивати прагнення дитини пізнати традиції, звичаї українського народу;

розширювати обсяг знань дітей про Україну, її регіони, історію, культуру, видатних людей; залучати до української національної обрядовості, підготовки і проведення народних свят, використання народних прикмет; формувати уявлення про національне мистецтво, народні промисли, українську національну кухню; формувати уявлення про родинні обереги[51,с.127].

Програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» за науковою редакцією О.Рейпольської, націлює педагогів на реалізацію таких освітніх завдань: ознайомлення з історією рідного краю, життям і побутом народу України; виховання любові до рідного краю, до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста; виховання пошани та любові до культурного спадку свого народу та сучасного мистецтва; формування мовленнєвої культури, толерантного ставлення до представників інших народів, культур і традицій, до однолітків, батьків, сусідів, інших людей; культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи. [63,с.55-56].

Дошкільне дитинство – найсприятливіший період освітньо-виховного впливу на дитину: те, що відчує, запам'ятає дитина в цей час, залишиться в її пам'яті надовго, а може, й на все життя. Це важливо для формування патріотичного світосприйняття. Саме у дошкільному віці у дитини формується емоційно-ціннісне ставлення до рідного оточення, природи рідного краю, до народних звичаїв і традицій. На підґрунті цієї емоційної бази необхідно формувати патріотичні почуття в дітей.

Психологи співголосні у значимості дитинства в процесі становлення особистості. Український вчений І.Бех вважає, що «виховання особистості має розпочинатися уже з першого року життя дитини» [3,с.104]. А дошкільне дитинство, відповідно до висновків психолога, є віковим етапом, коли закладається першооснова високих соціальних мотивів і благородних почуттів. Майже увесь подальший розвиток дітей залежить від виховання у

ранньому віці. Звертаючись до принципів і напрямків дошкільного виховання, І.Бех, утверджує необхідність дотримуватися принципу національної спрямованості, в основі якого лежить створення самосвідомості у дітей, виховання любові до рідного краю, свого народу, шанобливого відношення до його культури [2, с.107].

Відповідно до думок психологів, Г.Бреслава, Л.Долинської, Т.Кричківської, В.Мухіної та інших, передшкільний вік визначається високим рівнем розумового розвитку, дитина має великі пізнавальні резерви. Дитина цього віку вправно переказує прочитану розповідь або казку, описує картину, висловлює свої враження про побачене. Інтенсивно збільшується словниковий запас [45,с.3]. У цьому віці моральне підґрунтя стає орієнтиром у поведінці дітей. Це стосується відчуття гордості, самоповаги за певні вчинки. Розуміння суспільних цінностей допомагає дітям усвідомити яку роль в суспільстві відіграють їх батьки, яке їх місце; діти починають пишатися професійними успіхами своїх батьків. У дітей передшкільного віку суспільно важливі мотиви переважають над особистісними. З погляду вчених, досягаючи завершення дошкільного віку, дитина вже має здатність усвідомлювати і себе саму і те місце, яке вона в даний час займає в житті [13, с. 47-49].

Таким чином, важливою рисою старшого дошкільного віку є формування характеру особистості, а також основ свідомості й самосвідомості, цей вік відіграє значну роль у виховному процесі, становленні національної свідомості дитини. На переконання А.Богущ, вже «з перших днів свого життя діти вбирають той національний і соціальний дух, який формує в них типові особистісні риси і якості, властиві своєму, а не іншому народові»[7,с.54]. Зрозуміло, що лише так можливо долучити майбутні покоління нації до культурних традицій народу. Вікові особливості дітей дошкільного віку мають враховуватись під час імплементації програм національного виховання у закладах дошкільної освіти. Відповідно до вікових особливостей дітей, потрібно планувати і реалізовувати освітній

процес. Таким чином, важливими стають розроблені вітчизняними й зарубіжними вченими різні теоретичні положення про безперервність, поетапність та наступність освітнього процесу.

Великий педагог В.Сухомлинський наголошував: «У дитинстві починається тривалий процес пізнання – пізнання і розумом, і серцем – тих моральних чеснот, що лежать в основі моралі: безмежної любові до Батьківщини, бажання стати справжнім патріотом, справжнім борцем». Дошкільний вік – особливий період формування духовності особистості. Саме в цей період закладаються паростки формування духовності, почуттів, сприймання світу, усвідомлення свого «Я». Яскраві, глибокі враження від краси рідної природи, творчої праці людей, героїчних вчинків українського народу сприяють вихованню в дітей любові до сім'ї, українського народу, до рідної Батьківщини. Діти дошкільного віку активно приймають участь в житті свого народу. Надбання, культура нації, які формувались сотнями літ (традиції, звичаї та обряди) мають прямий вплив на виховання, як національного, так і особистісного. Спочатку родина, а потім і заклад дошкільної освіти вчить дитину шанобливо ставитись до видатних українських історичних і культурних героїв, поважати ідеали, які вони відстоювали, вшанувати їх пам'ять. У ранньому віці потрібно формувати культ рідної домівки, сім'ї, рідного села, культ предків, знайомити дитину з національними та етнічними символами [58, с. 13].

Як бачимо, дошкільний вік дійсно важливий етап у становленні особистості. В дошкільному віці, коли малюк чутливий до емоційних впливів і схильний до наслідування, формуються позитивні умови для того, щоб поступово розкрити йому зміст народної і світової спадщини через мистецькі твори, етику людських взаємин, сформувати перший практичний досвід прояву душі стосовно рідних та близьких людей, рідного дому, отчого краю з його природою, історією і традиціями, рідної мови, – усього, з чого для кожного з нас починається Батьківщина. «Батьківщина починається для дитини з шматочка хліба і ниви пшениці, з лісової галявини і блакитного

неба над маленьким ставом, із пісень і казочок матері над колискою» [58,с.56].

1.2 Художнє слово як засіб виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку

Дошкільний вік виступає основою формування елементарних понять та норм національно-патріотичного виховання, адже, як зазначено у статті 7 Закону України «Про дошкільну освіту», дошкільна освіта – цілісний процес, серед завдань якого є: виховання у дитини любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду [30]. Метою Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України є національно-патріотичного виховання підрастаючого покоління та становлення самовпевненого громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань української нації, досягнення високої культури взаємин. Воно єднає український народ, сприяє зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави, вбачає потребу у посиленні національно-патріотичного виховання підрастаючого покоління та визначається як здійснення системних заходів щодо формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей [35].

Оволодіння українською мовою як державною є найважливішим засобом національного виховання, що не лише забезпечує комфортне існування людини в суспільстві, а й дає змогу виробити систему національно зумовлених уявлень, пізнати національний характер, мовний тип особистості.

Проблема національно-мовленнєвої особистості в Україні має певною мірою політичний характер, оскільки саме новому поколінню – сучасним дітям передшкільного віку та школярам – належить майбутнє країни, а зберігати надбання предків, створювати нову національну культуру, національну політику неможливо без досконалого знання рідної української мови, без любові й пошани до неї. Заклади дошкільної та загальної середньої освіти беруть на себе роль педагогів на національних традиціях.

Свого часу І.Огієнко зазначив: «Мова – це наша національна ознака, у мові – наша культура, ступінь нашої свідомості. Мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма національного організування».

А.Богущ, характеризує поняття мовної особистості в лінгводидактичному просторі та розглядає її як високорозвинену особистість, носія як національно-мовленнєвої, так і загальнолюдської культури, що володіє соціокультурним і мовним запасом, вільно спілкується рідною, державною та іншими мовами в полікультурному просторі, адекватно застосовує набуті полікультурні знання, мовленнєві вміння й навички у процесі міжкультурного спілкування з різними категоріями населення[57].

Значну роль у вихованні молодшої особистості займає дитяча література, яка є органічною і невід'ємною складовою частиною літератури взагалі. Дітям, що тільки починають пізнавати світ природного довкілля, дуже потрібні книги, які готують їх до активного життя в суспільстві. Твори дитячої літератури, які проходять крізь уяву і серце юного читача, збуджують у ньому співчуття до доброго і прекрасного, розширюють загальний світогляд, вчать любові й вірності, стійкості й незламності, чесності й наполегливості.

В. Сухомлинський був упевнений в тому, що сила художнього слова має потужний вплив на формування особистості дитини: «Нехай дитина відчуває красу і захоплюється нею, нехай в її серці та в пам'яті назавжди збережуться образи, в яких втілюється Батьківщина. Краса – це кров і плоть

людяності, добрих почуттів, сердечних відносин» [60,с.18]. Ця думка простежується і в сучасних дослідженнях.

Феномен «патріотичне виховання засобами художнього слова» є результатом наукових вивчень: Л. Шкрєбтієнко досліджувала виховання патріотичних почуттів дітей дошкільного віку засобами художньої літератури, О. Кисельова вивчала морально-етичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського фольклору, формуванню оцінно-етичних суджень у художньо- мовленнєвій діяльності дітей старшого дошкільного віку присвятили свої праці А. Богуш та О. Монке, вихованням інтересу до змісту художнього твору займалась А.Просенюк, підготовка майбутніх вихователів до організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку – напрацювання М.Батьо, використання поетичних творів у процесі художньо-мовленнєвої діяльності– ідея О.Швець[58,с.43].

На сучасному етапі проблема національно-патріотичного виховання в закладах дошкільної освіти актуалізується у працях науковців, зокрема акцентовано на вихованні національно-налаштованої особистості дитини (А.Богуш, Н.Гавриш, О.Ковшар, К.Крутій, Ю.Руденко, О.Трифоновна та ін.), формуванні національно-мовленнєвої особистості (К.Суятинова), на ознайомленні дітей з традиціями і звичаями українського народу (С.Ласунова, Н.Лисенко, Н.Рогальська та інші), українською народною творчістю і фольклором (О.Каплуновська, Г.Кловак та ін.).

У працях А. Богуш описується ґрунтовне її бачення щодо таких аспектів національно-патріотичного виховання, де зазначається, що виховний вплив на емоційний розвиток дошкільників здійснює саме художня література, читання казок та оповідань. Художня література є так званим генетичним кодом, який розкриває перед дітьми дошкільного віку увесь світ: національні і культурні традиції, народні ідеали, звичаї, обради, морально-етичні та громадянські цінності тощо [7 с.68].

Базовий компонент дошкільної освіти втілює перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання і навчання, модернізацію змісту

дошкільної освіти шляхом забезпечення всебічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, вікових особливостей, культурних потреб. Програма спрямовує науковців та практиків на:

- формування творчого індивіду;
- підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини;
- розвиток у дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність, винахідливість [1,с.12].

На переконання О.Монке, поринання дітей дошкільного віку у барвистий світ української літератури – явище не просте, це не тільки засіб отримання інформації, а й середовище спілкування, самопізнання, збагачення знаннями про життя та долі різних людей, і, звичайно, запозичення певних рис характеру та копіювання стилю поведінки [41,с.98].

А.Гончаренко трактує художнє слово як засіб, який ефективно сприяє розвитку емоційної чутливості дошкільника, збагаченню його життєвого досвіду, внутрішнього світу, розширенню уявлень про стани людини, тварини, встановленню причинно-наслідкових зв'язків між різними проявами поведінки, а як результат – формування позитивного образу іншого і самого себе, гуманістичних цінностей та природо цільної поведінки [37,с.76].

У процесі дослідження варто звернути увагу на рекомендації К.Назаренко щодо вимог з вибору художніх творів патріотичного спрямування, зокрема: «врахування навичок дітей у виборі творів; поведінка героїв повинна бути взірцем для наслідування; художній твір повинен виховувати почуття дружби до інших національностей, сприяти вихованню любові до рідної природи, краю». [43,с.76].

Виховний досвід українського фольклору підкреслено у працях класиків педагогіки: Г.Ващенко, О.Духнович, І.Огієнко, С.Русова, В.Сухомлинський, так і сучасних учених, В. Буряк, Н. Гавриш та інших. Учені однодумні в тому, що усна народна творчість є джерелом набуття

дитиною культурно-соціального досвіду, засвоєння загальнолюдських, патріотичних норм і цінностей. Фольклор є генетичним носієм історичної народної пам'яті, який зібрав в собі багатовіковий досвід попередніх поколінь. Сутність народної педагогіки відмічено у приказках, прислів'ях, казках, билинах, легендах, спрямованих на виховання підростаючого покоління на кращих зразках та ідеалах рідної нації. Саме у цих творах, як влучно підкреслюють учені В.Пропп та Ф.Колесса, закодована ментальність справжнього українця: щирість, гостинність, розум, мужність, відвага, працьовитість, готовність захищати рідну країну.

В.Буряк визначає фольклор надзвичайним потужним інформаційним витоком й наполягає на тому, що його «інформаційна наповненість свідчить про існування свідомості на «прарівні», а це – наявність первинних кодових знаків пам'яті. Фольклор обіймає всі інформаційні горизонти менталітетного «Я», що репрезентує систему українська душа» [20,с.17].

Важливу роль у формуванні моральних і патріотичних почуттів несуть народні казки, особливості та специфіку, яких описано у працях О.Величка, І.Денисюка, М.Дмитренка, Л.Дунаєвської, В.Сухомлинського, Л.Фесенко та інших.

На переконання В.Сухомлинського, казка – невичерпне джерело патріотичного виховання уже тому, що вона створена народом. «Створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка – це духовне багатство народної культури, пізнаючи які дитина пізнає серцем рідним народом» [56,с.10]. Великий педагог наголошував на постійному використанні казок у розвитку патріотичних почуттів дитини, її мовленнєвого розвитку, виконанні творчих завдань за змістом народних казок.

Цю думку підтримувала і Л.Фесенко, яка вважала, що українська народна казка сприяє ефективному формуванню моральних цінностей, патріотичних почуттів, виховних ідеалів. Взірець для дитини – це її

прагнення до того, якою хоче бачити себе у майбутньому. Такий взірць дитина зустрічає під час слухання народних казок «Котигорошко», «Котик і Півник», «Кирило Кожум'яка», в яких оспівуються такі цінності, як чесність, хоробрість, волелюбність, вірність тощо. Ідейними принципами українських народних казок є традиційні мотиви: дружба у казці «Рукавичка», відважність, героїзм у казках «Іван – мужичий син», «Як коваль переміг змія», «Котигорошко», «Про вірного товариша», «Кирило Кожум'яка», «Казка про Івана Богатиря», працьовитість у казці «Півник і двоє мишенят» та інших[61,с.222].

Окремий пласт українського фольклору становлять легенди й перекази, в яких відображуються героїзм і відвага козаків, яких наділяють такими вагомими для українця якостями: сміливість, відважність, хоробрість, із розвиненим почуттям патріотизму, розумінням найвищої цінності – волі, що закріпилися у сфері генетики. З легенд і переказів Батьківщини «Богатирі», «Як Довбуш дістав силу», «Ой, Морозе-Морозенко», легенда «Про запорізьких козаків», діти черпають знання про звичаї, обряди козаків, їхнє ставлення до свободи, військового життя». Цікавою є думка вчених І.Головка, З.Друзь, Е.Пелешок, Р.Аббс, що діти, слухаючи легенди, перекази героїчного змісту, починають на рівні дитячого світосприйняття порівнювати вчинки героїв із власною поведінкою на основі засвоєних нею морально-етичних уявлень, емоційних вражень за аналогією із власним почуттєвим і практичним досвідом. Як підкреслюють А.Богущ, Н.Лисенко, важливе значення має обізнаність дитини із легендами, повір'ями в ознайомленні з історичними піснями, за словами вчених, вони допомагають краще зрозуміти їх зміст, ознайомити з козацьким періодом в історії держави, з національними героями – борцями за волю і незалежність народу» [13,с.116]. Тому науковці наполягають на тому, що для формування історико-краєзнавчих уявлень потрібно використовувати історичні пісні для посилення емоційного потенціалу дитячих уявлень. Схожою є думка І.Газіної, яка вважає, що у старшому дошкільному віці діти із задоволенням слухають українські

народні пісні, які ознайомлюють їх із побутом української нації; козацькі пісні, які залучають їх до історії рідного краю, викликають захоплення силою, красою козаків, викликають бажання стати такими ж захисниками своєї Батьківщини. Глибокі почуття пробуджують у дітей народні думи та історичні пісні, бо через них вони дізнаються про такі якості, як любов до рідної землі, мужність, воля до перемоги.

Таким чином, художнє слово – це мистецтво слова, яке втілюється в процес патріотичне виховання дітей передшкільного віку за змістом художніх творів.

Аналіз праць учених підтверджує, що художнє слово може виступати ефективним засобом національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. У процесі патріотичного виховання засобами художнього слова формуються складники патріотичної вихованості, які ґрунтуються на життєвих стереотипах українського народу й узгоджуються з народними уявленнями про високі виміри естетичного, етичного, морального, духовного, гуманістичного, відображають національний менталітет.

1.3 Створення умов для формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова в інтегрованому освітньому просторі закладу дошкільної освіти

Визначення й наукове обґрунтування педагогічних умов національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова передусім вимагає з'ясування сутності поняття «умова». У словникових джерелах умову визначено як «необхідну обставину, яка уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; правила, які існують або встановлені в тій чи тій діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь [23,с.1506]; категорія, в якій відображається відношення предмета до тих чинників, завдяки яким вона виникає та існує [66,с.531]. Як бачимо, умову трактують і як обставину, від якої щось

залежить; або як чинник, що впливає на щось. Визначення педагогічних умов пов'язано із педагогічним осмисленням цієї категорії. Науковці визначають педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей його здійснення, успішне вирішення певних завдань, за яких протікає мовленнєва діяльність у закладі дошкільної освіти, система принципів, форм, методів і прийомів, що ефективно впливають на формування національно-мовленнєвої особистості дітей передшкільного віку.

Таким чином, педагогічні умови визначаємо як взаємопов'язану сукупність обставин, заходів, засобів в освітньому процесі, що сприяють ефективній організації національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку.

У дослідженні нами визначено педагогічні умови національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку засобами художнього слова:

- українськомовний супровід патріотичного виховання засобами художнього слова;
- інтегрований підхід до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова;
- взаємодія педагогів, батьків та виховатців у процесі патріотичного виховання засобами художнього слова.

Перша педагогічна умова – українськомовний супровід національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова. У науковому вимірі всебічно висвітлено проблему супроводу формування особистості дитини, у психологічному: І.Бех, В.Кузьменко та інші, у соціально-педагогічному: О.Кононко, І.Печенко та інші, у комунікативно-мовленнєвому: А.Богущ, О.Кисельова, Ю.Руденко та інші супроводи. Наукове обґрунтування означеної педагогічної умови вимагає в першу чергу з'ясування поняття «супровід». Так, у словникових джерелах воно протлумачено, як «те, що супроводить яку- небудь дію, явище, товариство,

оточення; група людей, яка супроводжує когось»[24,с.141]. Вчені під супроводом вбачають метод, який забезпечує створення умов для прийняття суб'єктом розвитку оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору; певна гарантія для дітей і батьків в отриманні допомоги і підтримки на весь період супроводу.

І.Бех під психологічним супроводом розуміє конструктивну й гуманістично спрямовану взаємодію, а центральним механізмом взаємодії виступає «особистісне спілкування педагога з вихованцем», спрямоване на зближення ціннісно-сміслових орієнтацій учасників спілкування, формування «ми- переживання» дорослого і дитини [2,с.3].

А. Богуш педагогічний супровід описує як формування психолого-педагогічних умов для взаємодії учасників діалогу у процесі спілкування у відповідному мовленнєвому середовищі, яке протікає на емоційно-позитивному тлі взаємодовіри, взаєморозуміння, що забезпечує ефективний розвиток мовлення і навчання дітей рідної мови [7,с.87]. Учена наполягає на тому, що рідна мова є найважливішим, найміцнішим зв'язком між нинішнім і майбутніми поколіннями народу як одне велике, історичне, живе і ціле. На її думку, саме твори українського фольклору, класичної і сучасної української літератури є одним із засобів виховання любові до Батьківщини, виховання патріотів своєї нації. Цей погляд А.Богуш доводить те, що українськомовний супровід допомагатиме оптимізувати національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку, сприятиме його результативності.

Таким чином, українськомовний супровід був спрямований на підвищення рівнів національно-патріотичної вихованості дітей дошкільного віку, шляхом проєктування змісту експериментальної методики на основі оптимального поєднання художнього слова, традиційних методів, прийомів, форм і засобів та сучасних, інноваційних технологій.

Українськомовний супровід національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова базувався на провідних принципах:

- національної спрямованості виховання, відповідно до якого прищеплюється дітям любов до народного слова, культури, традицій, формували в них національну свідомість і самосвідомість, здатність відчувати свою приналежність до українського народу;
- комунікативності, який забезпечував активну участь кожної дитини у спілкуванні в різних видах мовленнєвої діяльності, збагачення словника українськими родзинками мовленнєвого етикету, словами національно-патріотичної змісту;
- самореалізації, основою якого виступило розкриття особистісного мовленнєвого потенціалу, мовленнєво-творчого самовираження кожної дитини в різних видах освітньої діяльності;
- тісної взаємодії всіх учасників освітнього процесу «вихователь – дитина – батьки», що ґрунтувалася на основах рівноправності, взаєморозуміння, поваги до особистості дитини, визнання її унікальності, самоцінності, індивідуальної неповторності, моральної свободи, потреб, мотивів, прагнень, здібностей;
- культуровідповідності, згідно з яким розвивали у дітей передшкільного віку вміння сприймати, відчувати, запам'ятовувати фольклорні й літературні тексти, за допомогою яких залучали дітей до культури свого народу, його мови, традицій, мистецтва, і разом з тим розвивали рідне мовлення.

Друга педагогічна умова – інтегрований підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова.

Як засвідчив аналіз наукових праць, проблема інтеграції останнім часом активно досліджується вітчизняними науковцями, такими як І.Бех, М.Іванчук, М.Кадемія, М.Прокоф'єва, О.Савченко та інші. Вченими визначено сутність понять «інтеграція», «педагогічна інтеграція», «інтегрований підхід», психолого-педагогічні механізми інтеграції, періоди розвитку й методологічні концепти інтеграційно-освітніх процесів тощо. У Великому тлумачному словнику української мови «інтеграцію» по трактовано, як «об'єднання в ціле будь-яких окремих частин; об'єднання та

координація дій різних частин цілісної системи; процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому організмі» [23,с.500]. В Енциклопедії освіти – інтеграція визначається як підхід, що веде до інтеграції змісту освіти, доцільного об'єднання його елементів у цілісність, результатом чого може бути цілісність знань різних рівнів – про дійсність, природу з тієї чи тієї освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми [29,с.356]. Аналіз праць науковців дозволив нам зробити висновок, що поняття «інтеграція» вчені розуміють неоднозначно. Разом з тим, зауважимо, що це поняття характеризують такі визначення, як взаємодія, взаємопроникнення, створення, відновлення, змішування, об'єднання, з'єднання, комбінування різних складових в одне ціле.

У дошкільній освіти означена проблема висвітлена у працях українських учених Н.Гавриш, І.Кіндрат, К.Крутії та інших. Ученими окреслено структуру інтегрованих занять, визнано принцип інтеграції, описано інтеграційні процеси в сучасному закладі дошкільної освіти. У процесі дослідження особливої уваги заслуговує визначення «інтеграції в дошкільній освіті» К.Крутії – «це природний динамічний процес, що передбачає взаємопроникнення і взаємозв'язок елементів, розділів та освітніх напрямів на основі системного й усебічного розкриття процесів і явищ, спрямований на забезпечення цілісності знань та вмінь дітей дошкільного віку»[37,с.27]. Інтегрований підхід педагогиня вважає стрижневим, що відображає реалізацію ідей взаємозв'язку і взаємодії в будь-якому з компонентів освітнього процесу відповідно до тих чи тих цілей і завдань освіти, що веде до підвищення рівня його цілісності[37,с.35].

А.Богущ, Н.Гавриш, К.Крутії стверджують, що результатом інтеграції є поява якісно нової, інтегративної властивості, це дає підстави вважати, що саме по собі художнє слово може виступати інтегратором не лише мовленнєвої діяльності а й інших видів освітніх діяльностей, що ефективно впливатиме на національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку.

Концептуальним для дослідження є філософія С.Русової щодо впливу художнього твору на емоційно- почуттєву сферу дитини, адже, за її словами, «коли дитина не перейнята уся враженням того словесного художнього твору, який вона тільки що вислухала, – у неї не з'явиться бажання драматизувати його своїми власними силами» [55,с.213].

Третя педагогічна умова – взаємодія всіх учасників освітнього процесу у патріотичному вихованні засобами художнього слова. Проблема взаємодії «вихователь – дитина – батьки» не нова, хоча все більш актуалізується на сучасному етапі, її сутність розкрито у працях класиків педагогіки – Ш.Амонашвілі, В.Сухомлинського, М.Стельмаховича. Вітчизняними вченими такими як Б.Гершунський, А.Мудрик, Н.Шкляр, й зарубіжними вченими Т. Brazelton, Т. Gordon та іншими.

У працях класиків В.Сухомлинський, І.Франко зроблено акцент на вагомій ролі сім'ї у становленні особистості дитини, розвитку її природних нахилів, почуттів, зокрема національно-патріотичних, реалізації особистісного потенціалу. Першочергове значення надавав родині І.Франко «як першому й найвпливовішому осередку патріотизму, національного єднання й виховання, як місце прищеплення здорових норм і навичок поведінки, пошани рідної мови, народних звичаїв і традицій»[60,с.77].

В.Сухомлинський підкреслював у своїх працях про нормальні здорові відносини в родині, що відіграють важливу роль у становленні особистості дитини, набутті нею досвіду людських відносин [60,с.67].

З точки зору філософів, взаємодія – це «філософська категорія, яка відображає особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожний з об'єктів діє на інші об'єкти, приводячи до їх зміни, і водночас зазнає дії з боку кожного з цих об'єктів, що, у свою чергу, зумовлює зміну його стану» [62,с.76]. Психологами взаємодія вбачається як процес впливу людей одна на одну, який породжує їх стосунки, спілкування, спільні переживання та спільну діяльність. Взаємодія людини з людиною в суспільстві – це і

взаємодія їх світоглядів: обмін думками, ідеями, образами, вплив на різні дії і потреби, на оцінку іншого індивіда, його емоційний стан.

У статті 55 Закону України «Про освіту» [31] серед прав та обов'язків батьків здобувачів освіти виокремлено завдання: настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; виховувати у дитини повагу до державної мови та державних символів України, національних, історичних, культурних цінностей України, дбайливе ставлення до історико-культурного спадку України.

У працях учених А.Богущ, О.Долинна, А.Залізник, О.Ковшар, В.Котирло, С.Ладивір, Т.Маркова, О.Низковська та інших зроблено акцент на взаємодію сім'ї і закладу дошкільної освіти, що є об'єктивною необхідністю. Так, на думку В.Котирло, встановлення позитивних контактів із батьками залежить насамперед від зацікавленості батьків у спілкуванні з педагогами, їхнього розуміння того, які знання вони хочуть отримати. Учена впевнена в тому, що довірливі взаєностосунки залежать від знань і досвіду педагога, довіра визначається передусім емоційними чинниками та комунікативними вміннями педагога [60,с.113].

Таким чином, в основі «педагогіки партнерства» лежить визнання дитиноцентризму, доброзичливе, гуманне ставлення до особистості дитини, її здібностей і задатків, взаємодія усіх учасників освітнього процесу, що забезпечує єдність і гармонізацію у траєкторії освіти. Зазначимо, що визначені й науково обґрунтовані педагогічні умови національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку є взаємопов'язаними між собою.

Висновки до першого розділу

Отже, нами з'ясовано джерельну базу з означеної проблеми, яка включає значну кількість досліджень, що дозволило систематизувати їх за напрямками: схарактеризовано сутність і структуру понять «патріотизм»,

«патріотичне виховання», розкрито теоретичні й методологічні засади патріотичного виховання; здійснено психолого-педагогічне обґрунтування національно-патріотичного виховання підростаючого покоління.

Виявлено, що у філософській та психолого-педагогічній сферах по-різному визначають поняття «патріотизм»: як принцип, цінність, моральне почуття, соціально-психічне утворення, дієвість, моральний ідеал. Разом з тим, домінувальною є позиція, за якою патріотизм розглядають як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість їй, готовність служити заради її процвітання й незалежності, що в сучасних умовах набуває особливої актуальності. Здійснено теоретичне осмислення понять «патріотичне виховання», «національне виховання», «національно-патріотичне виховання», з'ясовано особливості їх визначення у науковому дискурсі, що дозволило виявити в них спільні риси: національну ідею, гуманістичні цінності, толерантне ставлення до інших народів, виховний ідеал, духовна культура, національна самовідданість, українознавча інтегрована виховна взаємодія. Доведено термінологічний взаємозв'язок національно-патріотичного виховання з морально-етичним, духовним і громадянським вихованням, сутність яких детально розкрито вченими у науково-методичній літературі.

Аналіз наукових напрацювань вчених, дозволив визначити феномен «патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова» як цілеспрямований, організований процес, спрямований на засвоєння культурно- історичного досвіду українського народу, формування в дітей почуттєво- ціннісного відношення до родини, рідного краю, Батьківщини, усвідомлення власної приналежності до української нації, активізацію їхніх патріотичних вчинків в інтегрованій художньо-мовленнєвій діяльності.

Результатом патріотичного виховання дитини дошкільного віку є її національно-патріотична вихованість, що є формуванням національної свідомості.

У дослідженні визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності:

- українськомовний супровід патріотичного виховання засобами художнього слова;
- інтегрований підхід до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова;
- взаємодія всіх учасників освітнього процесу у патріотичному вихованні засобами художнього слова.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА

2.1. Дослідження особливостей патріотичного виховання дітей дошкільного віку у сучасному закладі дошкільної освіти

Базовий компонент дошкільної освіти[1] – Державний стандарт дошкільної освіти, є актуальним у будь-який час. Він – основа політики української держави у галузі дошкільної освіти.

Для вивчення стану вихованості патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку та простеження динаміки його розвитку, нами було проведено дослідження.

Дослідження здійснювалося на базі комунального спеціального закладу дошкільної освіти «Червона Шапочка» №5 Покровської міської ради Дніпропетровської області. Терміни проведення дослідження з вересня 2021 по травень 2022.

Метою констатувального експерименту визначено дослідження рівня сформованості патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку засобами художнього слова.

На першому етапі дослідження означено наступні завдання:

- 1) розробка критеріїв і показників вихованості патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами художнього слова;
- 2) здійснення добору діагностичного інструментарію відповідно до теми дослідження, вікових особливостей дітей старшої вікової категорії;
- 3) проведення моніторингу показників вихованості патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку;
- 4) аналіз й узагальнення результатів моніторингу показників вихованості патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку;

виявлення рівней вихованості патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

На підставі вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури: праці психологів і педагогів із проблем вивчення особистості дитини старшого дошкільного віку (І.Бех, А.Богуш, О.Кононко та ін.) [5, 6, 12]; психолого-педагогічні дослідження останніх років (П. Ігнатенко, М. Качур, В.Лаппо, К.Чорна та ін.), у яких визначено напрями вивчення рівня патріотичного виховання особистості. Критеріями формування патріотичних почуттів у дошкільників нами було обрано: когнітивний, емоційно-почуттєвий, рефлексійно-діяльнісний. Визначено три рівні сформованості патріотичних якостей: низький, середній та високий.

Підібрано комплекс діагностичних методик, за допомогою яких вимірювалися окремі показники зазначених критеріїв: опитування, анкетування, бесіда, спостереження, метод малюнку, проблемні ситуації (див. в табл. 2.1) для визначення рівнів вихованості патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Обрані методи прогнозували отримання конкретної інформації щодо рівня вихованості патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку за визначеними показниками.

Опитування здійснювалося за запитаннями відповідно до вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку та обраного спрямування.

Анкетування проводилося з метою отримання змістової інформації від педагогів та батьків за порівняно короткий проміжок часу. Основним завданням анкетування було виявлення фахової готовності до формування патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Бесіда, як метод педагогічної діагностики була використана для отримання інформації щодо сформованості в дітей уявлень знань за показниками когнітивного та емоційно-ціннісного критеріїв.

Педагогічні спостереження були націлені на отримання інформації, щодо прояву турботи дитини про членів сім'ї та представників живого світу.

Метод малюнків надавав можливість краще зрозуміти внутрішній світ дитини, її відносини з оточуючим світом.

Проблемні ситуації – це спеціально підібрані життєві ситуації, які вимагають самостійного розв’язки певної проблеми на підставі набутих знань, отриманих у процесі ознайомлення з певним художнім твором, або на підставі власних переживань, відчуттів.

Таблиця 2.1

Комплекс діагностичних методик, за допомогою яких вимірювалися окремі показники зазначених критеріїв

Критерії	Показники	Методики
когнітивний	обізнаність дитини з державною символікою України, культурними звичаями та традиціями свого народу та рідного краю; розуміння дитиною змісту українських творів, уміння аналізувати та вміння давати оцінку вчинкам героїв; володіння українською мовою	Бесіда «Моя рідна Україна», інтерв’ю-опитування «Що ти чув, що ти знаєш?», метод малюнку
Емоційно-почуттєвий	активний інтерес до вивчення історії, традицій та культури України; гордість за бойові та трудові подвиги української нації, зокрема рідного краю; любов до свого народу, Батьківщини, своїх рідних рідних	ситуації вільного вибору; бесіда за змістом казки, педагогічні спостереження, Вправи «Зроби власний вибір»
Рефлексивно-діяльнісний	розрізняє добрі та погані вчинки літературних героїв, наслідує та співвідносить їх із власними; проявляє турботу про членів сім’ї та представників живого світу; усвідомлює свою належність до української нації	Аналіз проблемних ситуацій; вправи «Зроби власний вибір»; метод малюнків

Наступним етапом дослідження було розроблення діагностичного інструментарію з використанням обраних методів та відповідно до кожного показника. Наводимо приклади діагностувальних завдань.

Показник: *«обізнаність дитини з державною символікою України, культурними звичаями, традиціями свого народу та рідного краю»* визначався за такими діагностувальними завданнями:

1) Завдання «Священні символи»

Матеріал: альбом для фото, зображення прапора та герба України, рідного міста, фото відомих місць.

Інструкції до проведення: вихователь розповідає дитині, що сталася несподіванка – всі зображення переплутались і тепер незрозуміло, що де знаходилося в альбомі, пропонує дитині по черзі розглянути всі зображення та розмістити їх під своїми гаслами у фотоальбомі. Дитина розглядає запропоновані зображення, пояснює, що вони означають, описує їх та розміщує ілюстрації у фотоальбомі.

2) Завдання-бесіда «Моя рідна Україна?»

Матеріал: зображення козака, карта України, світлини рідного міста.

Інструкції до проведення: вихователь у вільній бесіді ставить запитання, дитина відповідає («Назви столицю України?», «Хто такі козаки?», «Як вони виглядали?», «В якій області ти живеш?». «Як називається місто в якому ти народився?», «Якого кольору прапор України?», «Що значить гімн України?» «В якій області ти народився?» тощо)

3) Завдання «Екскурсія до української оселі»

Матеріал: макет української оселі, предмети побуту, національні іграшки, макети національних страв, музичних інструментів, одяг українця, лялька Катруся.

Інструкції до проведення: вихователь пропонує дитині пригадати та назвати національні особливості української оселі, предмети побуту, іграшки, національний одяг, особливості національних страв та розповісти ляльці Катрусі про них.

4) Завдання «Чарівний мішечок з оберегами»

Матеріал: рушник, вінок, народна іграшка, національний одяг, скриня.

Інструкції до проведення: вихователь описує народний обєрїг, а дитина вгадує його за описом, потїм вихователь його показує дитинї та пїдтверджує правильнїсть його суджень і навпаки дитина описує народний обєрїг, а їнша-вгадує.

5) Завдання «Що як називається?»

Матеріал: скриня. вироби рїзних народних умїльцїв.

Інструкції до проведення: вихователь пропонує дитинї дїстати їз скринї один їз виробїв та розповїсти про нього (як називається, хто його виготовив, для чого вїн виготовлявся)

6) Завдання - їтерв'ю «Що ти чув, що ти знаєш?»

Мета: з'ясувати розумїння дїтьми сутностї змїсту понять «свято», «звичаї, традицїї», пригадати значення українських свят та звичаїв.

Матеріал: мїкрофон, їлюстрацїї свят на Великдень, Свято Вишиванки, Трїйця, Івана-Купала, Свято Миколая, Рїздво Христово, Водохреща, Меланки, Стрїтення, День Прапору, День Незалежностї України, День Конституцїї тощо, макети-символи до кожного свята.

Інструкції до проведення: вихователь пропонує дитинї взяти участь в їнтерв'ю з журналістами (приклади запитань: «Якї українські свята ти знаєш?», «Якї були звичаї навеснї, влїтку, восени, взимку?», «Що значать цї традицїї для українцїв?» та їн..)

7) Завдання «Намалюй рїдне мїсто»

Мета: з'ясувати розумїння дїтьми сутностї змїсту понять «Батькївщина», «Мїй рїдний край», «Моє мїсто».

Матеріал: аркуш паперу, олівцї, фломастери, трафарети.

Інструкції до виконання: вихователь пропонує дитинї подорож у чарївний свїт мистецтва. Дитина малює, а потїм пояснює, що вона намалювала і чому.

За кожним показником було визначено шкалу оцінювання від 0 до 3 балів. Так, за показником «обізнаність дитини з державною символікою України, культурними звичаями, традиціями свого народу та рідного краю»:

3 бали отримували діти, які знають державні та символи свого міста, правильно розуміють значення народних символів; знають і самостійно розповідають про традиції облаштування української оселі, свята, українські страви; передають через малюнок своє розуміння понять патріотичного змісту, із великим задоволенням розповідають про свій малюнок;

2 бали отримували діти, які обізнані з державними та національними символами, розуміють їх символічне значення, але розповідає про них епізодично; обізнані з традиціями, святами, але не вміють передавати на малюнку розуміння сутності понять патріотичного змісту, розповідають про власний малюнок стислим описом.

1 балом оцінено дітей, які мають знання про державні та національні символи, поверхнево розуміють їх символічне значення; знають про свята, але не охоче розповідають про традиції народу; поверхово розуміють сутність понять патріотичного спрямування; із задоволенням малюють, але зміст малюнку може не відповідати темі, описують власне зображене за допомогою дорослого.

0 балів – діти не виконують завдання.

Кількість балів за когнітивним критерієм підраховувалася за такими параметрами: 1-7 – низький рівень; 8-14 – середній рівень; 15-21 – високий рівень.

Для визначення показника *«розуміння дитиною змісту українських творів, уміння аналізувати та давати оцінку вчинкам героїв»* було підібрано наступні завдання:

1) Завдання «Продовжуй сюжет»

Матеріал: ілюстрації до різних українських казок з незавершеним сюжетом, макети головних героїв казок.

Інструкції до проведення: за обраною ілюстрацією дитині пропонувалося назвати казку, вибрати правильно головних героїв казки та доповнити ними ілюстрацію, дати оцінку їх вчинкам.

2) Завдання «Українське джерельце»

Матеріал: підбірка українських народних казок, пісеньок, забавлянок, оповідань.

Інструкції до проведення: дітям пропонувалося прослухати художній твір, відтворити зміст твору за запитаннями вихователя, визначити позитивні та негативні риси героїв. Аргументувати свою відповідь.

3) Завдання «Скарбниця художнього слова»

Матеріал: підбірка народних прислів'їв та приказок, легенд, віршів, звукозаписи народних пісень.

Інструкції до проведення: Дитині зачитуються прислів'я і пропонується дати пояснення їм («Людина без сім'ї – самотнє дерево», «На чужій стороні Вітчизна удвічі миліша», «Всюди на світі добре, а вдома найкраще» та інші). І навпаки дитині пропонується пригадати прислів'я про відвагу, дружбу, хоробрість, тощо.) Далі дитині можна запропонувати вгадати назви українських пісень за звукозаписами, назвати українські легенди, вірші, пригадати авторів цих віршів.

4) Завдання «Казковий етикет»

Матеріал: ілюстрації до різних казок «Коза-дереза», «Про двох жадібних ведмежат», «Три поросся» та інші.

Інструкції до виконання: вихователь пропонує скласти творчу розповідь за ілюстраціями, продовжити розповідь розпочату вихователем, за опорними словами, за сюжетно-ігровою ситуацією, скласти розповідь-міркування або розповідь-пояснення.

Результати виконання дітьми завдань за показником *«розуміння дитиною змісту українських творів, уміння аналізувати та давати оцінку вчинкам героїв»* оцінювались наступним чином:

3 бали отримали діти, які знають напам'ять і розповідають прислів'я, приказки, легенди, українські твори, знають і співають українські дитячі пісні.

2 бали отримали діти, які знають напам'ять і розповідають прислів'я, приказки, легенди, знають і співають українські дитячі пісні, обізнані з творами українських письменників.

1 бал отримали діти, які знають і розповідають прислів'я, приказки, знають і співають хоча б частину пісні; називають твори українських письменників, але не повністю відтворюють текст.

0 балів – діти не виконують завдання.

Кількість балів одержані кожною дитиною за когнітивним критерієм підраховувалась за такими параметрами: 1-4 – низький рівень; 5-10 – задовільний рівень; 10-12 – достатній рівень.

Звертаємо увагу, що показник *«володіння українською мовою»* визначався нами під час виконання дітьми попередніх завдань та на основі шкали оцінювання:

3 бали – діти вміють висловлювати свої патріотичні почуття, виявляють активність та ініціативність, використовують в мовленні цитати із художніх творів національно-патріотичного змісту; вміють добирати синоніми до слів, мають достатній словниковий запас.

2 бали – діти вміють передавати свої патріотичні почуття за допомогою педагога, використовують в мовленні слова із художніх творів національно-патріотичного змісту; добирають синоніми до слів із допомогою вихователя.

1 бал – діти не вміють висловлюватись про свої патріотичні почуття, епізодично використовують в мовленні слова чи словосполучення із художніх творів національно-патріотичного змісту, не можуть добирати синоніми до слів навіть із допомогою вихователя; має обмежений словниковий запас.

0 балів – діти не виконують завдання.

Кількість балів, за когнітивним критерієм, визначалася за такими параметрами: 1-11 – низький рівень; 12-22 – задовільний рівень; 23-33 – достатній рівень

Моніторинг виконання дітьми діагностувальних завдань за когнітивним критерієм надано у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Моніторинг виконання дітьми діагностувальних завдань за когнітивним критерієм

Показники	Рівні (%)		
	Високий	Середній	Низький
обізнаність дитини з державною символікою України, культурними звичаями та традиціями свого народу та регіону;	12,5	62,5	25
розуміння дитиною змісту українських творів, вміння аналізувати та вміння давати оцінку вчинкам героїв	25	50	25
Володіння українською мовою	12,5	50	37,5
Загальний показник	16,6	54,1	29,1

Аналіз таблиці 2.2 показує, що 12,5 % дітей отримали високий рівень обізнаності дітей з державною символікою України, культурними звичаями, традиціями свого народу та рідного краю. Дошкільники високого рівня

називали свята, розповідали про традиції їх святкування в родині; надавали опис символічного значення державних символів.

62,5 % дітей виявили середній рівень за першим показником. Діти активно орієнтувались у національній символіці, святах, але не завжди могли пояснити традиції та обряди їх святкування, подекуди плутались, 25% отримали низький рівень. Діти плутались у назвах символів; намагалися розповісти про них, але мали деякі труднощі у визначенні.

Як бачимо, з таблиці 2.2, результати виконання дітьми діагностувальних завдань за показником «розуміння дитиною змісту українських творів, уміння аналізувати та вміння давати оцінку вчинкам героїв» дорівнюють: 25 % дітей отримали високий рівень. Дошкільники самостійно розповідали вірші, переказували твори. Пригадували прислів'я про Батьківщину, рідну мову. Знали пісні для дітей та із задоволенням їх наспівували.

Середній рівень показали 50 % дітей. Діти обізнані з творами українських письменників, але пригадати і розповісти напам'ять повністю вірші не змогли, не пригадали прислів'я про мову, героїзм, але називали сучасні естрадні пісні, наприклад: «Я-весна», «Мамо, а ти ж мені казала», «Вовчиця», «Клен зелений». Відзначимо, що дошкільники знають імена сучасних зірок, Наталію Могілевську, Кузьму Скрябіна, групи «Океан Ельзи..» – улюбленців своїх батьків, дитячі пісеньки пригадували за підказкою дорослого.

25 % дітей опинилися на низькому рівні. Діти називали 1 прислів'я або приказку за допомогою вихователя; намагалися пригадати твори українських письменників, не повністю розповідали їх, не обізнані з художниками, піснями для дітей.

За даними таблиці 2.2, високий рівень за показником «володіння українською мовою» отримали 12,5 % дітей.

Загальний показник за когнітивним критерієм становив: високий рівень 16,6 %; середній – у 54,1 % вихованців старшої групи; низькій рівень – у 29,1 %.

Опишемо виховні ситуації, які було підібрано відповідно до емоційно-почуттєвого критерію з метою виявлення ставлення дітей до вивчення історії, традицій та культури України.

Показник: *«активний інтерес до вивчення історії, традицій та культури України»*.

Матеріал: ІКТ, відеосюжети патріотичного змісту.

Інструкції до проведення: вихователь звертається із проханням до дитини назвати позитивні вчинки головних героїв і навпаки вказати на неприпустиму поведінку. Пропонуються такі відеосюжети «Продовжи ситуацію»:

- 1) Звучить гімн – всі слухають стоячи, де-хто підспівує, права долоня торкається зони серця людини.
- 2) Після негоди, прапор валяється на землі, люди проходять повз нього.
- 3) На святі заграє гімн, але всі гості залишились сидіти на своїх місцях, де-хто розмовляв.
- 4) У родині розмовляють «суржиком», хлопчик прийшов зі школи і сказав відсьогодні я буду говорити тільки українською мовою, бо я люблю свою Батьківщину. Молодший братик засміявся, бо йому звучання української мови здалося дивним.
- 5) До твоєї родини приїхали друзі з іншої області і хочуть познайомитись з вашим рідним містом. Що ти можеш розповісти про історію свого міста або мікрорайону, які пам'ятки культури, красиві куточки запропонуєш відвідати?
- 6) Вихователь пропонує пригадати улюблену казку, оповідання на героїв якої дитина хотіла бути схожою і викласти її сюжет.

Результати виконання дітьми завдань, спрямованих на визначення сформованості показника *«активний інтерес до вивчення історії, традицій та культури України»* оцінювалися за балами:

3 бали – діти емоційно реагують на негативне ставлення до державних символів рідної нації, проявляють пошану до символів та з задоволенням спілкуються українською мовою.

2 бали – діти реагують на негативне ставлення до державних символів України, іноді помічається нейтральне ставлення до національних символів, ставляться з повагою до рідної мови, вдома спілкуються мовою батьків.

1 бал – діти іноді проявляють емоційне переживання щодо державних та національних символів, не завжди помічають неправильне ставлення до святинь українського народу, до української мови ставиться нейтрально.

0 балів – діти не виконують завдання.

Кількість балів за емоційно-почуттєвим критерієм, підраховувалася за параметрами: 1-3 – низький рівень; 4-6 середній рівень; 7-9 – високий рівень.

Для визначення рівня показника «гордість за бойові та трудові подвиги української нації, зокрема рідного краю» було підібрано наступні завдання.

Завдання 1. Вихователь запросила Героя АТО у заклад дошкільної освіти, сьогодні відбудеться зустріч з ним. Питання до дитини: «Яким повинен бути герой в твоїх очах, його бойові подвиги?», «Чому ти так думаєш?», «Чи хотів би ти бути героєм своєї країни?».

Завдання 2. Вихователь пропонує дитині розглянути святкові ілюстрації. Питання до дитини: «Яке свято зображене на ілюстрації?», «Чому чоловік і хлопчик принесли квіти?», «Якій події присвячено пам'ятник?».

Завдання 3. Вихователь розповідає, що хотів прочитати цікаве оповідання, але біда в тому, що він потрапив під дощ і останні рядки оповідання розмило водою. «Допоможеш дописати кінцівку?». Читає оповідання В.Сухомлинського «Кожна людина повинна» та пропонує відповісти на запитання: «Що здивувало Петрика?», «Як ти вважаєш, чи гідна професія машиніста потягу трудового подвигу?», «Що головне для людини?».

Результати виконання дітьми діагносту вальних завдань, спрямованих на з'ясування сформованості показника «гордість за бойові та трудові подвиги українського народу рідного краю» визначалися за балами:

3 бали – діти проявляють позитивне емоційне-почуттєве ставлення до бойових та трудових подвигів нашого народу, емоційно відгукуються на зображене висловлюють бажання в майбутньому теж досягти успіхів і щось зробити для своєї країни, міста.

2 бали – діти демонструють позитивне емоційне-почуттєве ставлення до бойових та трудових подвигів нашого народу, позитивно емоційно реагують на зображене словами «гордий, викликає повагу, бережливе ставлення», висловлюють бажання в дорослому житті зробити щось цінне для свого міста.

1 бал – діти проявляють нейтральне емоційне-почуттєве ставлення до бойових та трудових подвигів нашого народу, відгукуються на зображення словами «треба поважати», у відповідях на запитання висловлюють бажання в дорослому житті допомагати своїй родині.

0 балів – діти не виконуть завдання.

Кількість балів за показником «гордість за бойові та трудові подвиги українського народу, зокрема рідного краю» підраховувалася за такими параметрами: 1-3 – низький рівень; 4-6 – середній рівень; 7-9 – високий рівень.

Показник *«любов до свого народу, Батьківщини, своїх рідних рідних»* визначався через вирішення виховних ситуацій.

Ситуація 1. У дворі біля твого будинку хлопці гойдаються на гілках калини. Гілки гнуться і ламаються. Ти це бачиш. Що ти будеш робити?

Ситуація 2 У груповій кімнаті дітям було запропоновано пограти під легкий музичний супровід. Через деякий час вихователь без попередження відкинула запис державного гімну (спостереження за поведінкою дітей)

Ситуація 3. Вихователь просить дітей передати вітання батькам, які зараз знаходяться на роботі (спостереження за емоційним ставленням до своїх рідних)

Результати виконання дітьми завдань, спрямованих на визначення сформованості показника «любов до свого народу, Батьківщини, своїх рідних» визначалися за шкалою оцінювання:

3 бали – діти швидко й правильно реагують на ситуацію, проявляють ініціативу допомагати дорослому, виявляють прихильне ставлення до старших, усвідомлюють власний вибір поведінки в різних ситуаціях.

2 бали – діти реагують на ситуацію, але, не завжди усвідомлюють власний вибір поведінки в різних ситуаціях.

1 бал – діти реагують на ситуацію тільки тоді, коли бачить реакцію інших дітей, не усвідомлює власний вибір поведінки в різних ситуаціях.

0 балів – діти не виконують завдання.

Кількість балів за емоційно-почуттєвим критерієм, підраховувалася за такими параметрами: 1-10 – низький рівень; 11-20 – задовільний рівень; 21-30 – достатній рівень.

Моніторинг виконання дітьми діагностувальних завдань за емоційно-почуттєвим критерієм подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Моніторинг виконання дітьми діагностувальних завдань за емоційно-почуттєвим критерієм

Показники	Рівні (%)		
	Високий	Середній	Низький
активний інтерес до вивчення історії, традицій та культури України;	12,5	37,5	50

гордість за бойові та трудові подвиги українського народу, зокрема рідного краю	12,5	62,5	25
любов до свого народу, Батьківщини, своїх рідних	12,5	75	12,5
Загальний показник	12,5	58,3	29,1

Як бачимо, високий рівень за показником «активний інтерес до вивчення історії, традицій та культури України» отримали 12,5% дошкільників. Середній рівень отримали 37,5%. На низькому рівні опинилось 50% дітей.

За показником «гордість за бойові та трудові подвиги українського народу, зокрема рідного краю» отримали високий рівень 12,5% дошкільників. Переважна кількість дошкільників отримала середній рівень: 62,5%. Низький рівень отримали 25% дітей дошкільного віку. За показником «любов до свого народу, Батьківщини, своїх рідних» відсоткова кількість дошкільників високого рівня дещо зменшилась. Високий рівень отримали всього 12,5% дітей. Переважну відсоткову кількість дітей за цим показником виявлено на середньому рівні – 75% дошкільників. На низькому рівні опинилось 12,5%.

Загальний показник за емоційно-почуттєвим критерієм визначився таким чином: високий рівень – 12,5% дітей; середній рівень – 58,3%. На низькому рівні опинилось 29,1%.

Рефлексійно-діяльнісний критерій

Для визначення рівня показника «розрізняє добрі та погані вчинки літературних героїв, наслідує та співвідносить їх із власними» нами підібрано наступні вправи.

1) Вправа «Давай познайомимося!» за творами М.Підгірянки «Українка я маленька»

Матеріал: лялька-україночка та звичайна лялька

Інструкція до виконання: в гості завітали дві подружки, вихователь проводить інсценізацію за твором. Дитині пропонується адекватно оцінити поведінку героїв, висловити своє ставлення до них та аргументувати свою відповідь

2) Вправа «Виправ помилку» за казкою «Двоє жадібних ведмежат»

Матеріал: настільний театр

Інструкції до проведення: показ настільного театру за участю дітей із введенням героя – Незнайки для відпрацювання моралі казки, висловлення свого відношення до них та наведення аргументів свого вибору.

3) Вправа «Що ти бачиш із заплющеними очима»

Матеріал: портрет В.Сухомлинського, збірка «Квітка сонця»

Інструкція до проведення: під час екскурсії до куточку Книги, звернути увагу на збірку В.Сухомлинського «Квітка сонця», читання твору «Зайчик і горобина». Після читання проводиться бесіда за змістом та гра із заплющеними очима: вихователь задає питання, а діти уявляють і відповідають за сюжетом твору. Дають оцінку вчинкам героїв та аргументують свої відповіді.

Результати виконання дітьми діагностувальних завдань, спрямованих на з'ясування сформованості показника «Розрізняє добрі та погані вчинки літературних героїв наслідує та співвідносить їх із власними».

3 бали – діти розуміють мораль казок, правильно оцінюють поведінку героїв, висловлюють своє ставлення до героїв та аргументують свій вибір у наслідуванні того чи іншого героя, із задоволенням беруть участь у інсценуванні знайомих творів.

2 бали – діти беруть участь у інсценуванні за допомогою педагога, висловлюють своє ставлення до героїв твору за запитаннями вихователя.

1 бал – діти слухать твори, але не проявлять ініціативи до інсценування, не можуть довести свої думки на запитання педагога.

0 балів – діти не виконують завдання

Кількість балів за показником «розрізняє добрі та погані вчинки літературних героїв, наслідує та співвідносить їх із власними», визначались за такими параметрами: 1-3 – низький рівень; 4-6 – середній рівень; 7-9 – високий рівень.

Показник «проявляє турботу про членів сім'ї та представників живого світу» визначався за допомогою наступних вправ.

Вправа «Аналіз виховних ситуацій».

Мета: виявити вміння дітей піклуватися про своїх рідних.

Матеріал: ІКТ із відео-ситуаціями.

Інструкції до виконання: вихователь демонструє відео а дитина повинна знайти вихід із ситуації.

Ситуація 1. Вдома Петрик грався у своїй кімнаті, іграшки були всюди, матуся кожного дня приходила та прибирала іграшки, а цього разу не прийшла. Хлопчик вирішив дізнатись причину, з'ясувалось, що матуся захворіла. Дитині пропонується знайти вихід із ситуації, розповісти про свої подальші дії.

Ситуація 2. Вихователь говорить про те, що Петрика не буде сьогодні в садочку з причини хвороби. Дітям пропонується розповісти про свої відчуття, які в них виникли після цієї звістки.

Ситуація 3. На вулиці гучно нявкає кошеня, воно зовсім самотнє та голодне. Ваші дії?

Результати виконання дітьми завдань, спрямованих на з'ясування сформованості показника «проявляє турботу про членів сім'ї та представників живого світу», визначалися за шкалою оцінювання:

3 бали – діти оперативно вирішують виховну ситуацію, готові допомогти своїм рідним у скрутних ситуаціях і не тільки, піклуються про

живих істот, дають поради, порівнюють вчинки дітей зі своїми, наводить приклади позитивних вчинків героїв по відношенню до своїх рідних.

2 бали – діти готові допомогати своїм близьким коли виникає потреба, але не завжди співчують живим істотам нашої планети.

1 бал – діти вирішують виховну ситуацію за допомогою педагога, не завжди проявляють бажання допомогати та турбуватися про своїх рідних.

0 балів – не виконують завдання.

Кількість балів за показником «*проявляє турботу про членів сім'ї та представників живого світу*» визначалися за такими параметрами: 0-3 – низький рівень; 6 – середній рівень; 9 – високий рівень.

Показник *«усвідомлює свою належність до української нації»* визначався через наступні завдання.

Завдання 1

Мета: виявити відчуття самоповаги до себе як українця.

Інструкції до проведення: вихователь повідомляє, що жителі Австралії хочуть дізнатися про нашу країну. Розкажіть їм про Україну та про себе.

Завдання 2.

Мета: виявити вміння дитини на елементарному рівні усвідомлювати себе українцем.

Матеріал: предметні картинки із зображенням представників різних національностей, оповідання В. Сухомлинського «Що найтяжче журавлям», фарби, олівці, аркуш паперу.

Інструкція до проведення: вихователь читає оповідання В. Сухомлинського «Що найтяжче Журавлям» потім пропонує розглянути картки із зображенням людей різних національностей обрати представників української нації та пояснити свій вибір.

Результати виконання дітьми завдань, спрямованих на з'ясування сформованості показника *«усвідомлює свою належність до української нації»* визначалися на основі шкали оцінювання:

3 бали – діти усвідомлюють свою належність до української нації, використовують свої знання про Україну в різних видах освітньої діяльності.

2 бали – діти не зовсім розуміють, що вони є представниками української нації; використовують набуті знання про Україну в різних видах освітньої діяльності.

1 бал – діти не усвідомлюють себе українцями; частково використовують знання про Україну в різних видах освітньої діяльності.

0 балів – діти не виконують завдання.

Кількість балів за рефлексійно- діяльнісним критерієм, підраховувалася за такими параметрами: 1-6 – низький рівень; 7-12 – середній рівень; 13-18 – високий рівень.

Моніторинг виконання дітьми діагностувальних завдань за рефлексійно- діяльнісним критерієм подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Моніторинг виконання дітьми діагностувальних завдань за рефлексійно- діяльнісним критерієм

Показники	Рівні (%)		
	Високий	Середній	Низький
Розрізняє добрі та погані вчинки літературних героїв, наслідую та співвідносить їх із власними;	12,5	75	12,5
проявляє турботу про членів сім'ї та представників живого світу;	12,5	62,5	25
усвідомлює свою належність до української нації	12,5	75	12,5
Загальний показник	12,5	70,8	16,6

Як бачимо, за показником «розрізняє добрі та погані вчинки літературних героїв, наслідує та співвідносить їх із власними» 12,5 % отримали високий рівень. Разом з тим, більшість дітей старшого дошкільного віку – 75 % продемонстрували середній рівень, 12,5 % дітей отримали низький рівень. За показником «проявляє турботу про членів сім'ї та представників живого світу» високий рівень у 12,5% вихованців, на середньому рівні 62,5% дітей. Низький рівень отримали 25%. За показником «усвідомлює свою належність до української нації» отримали високий рівень 12,5 % дітей, на середньому рівні – 75% дітей, низький рівень показали 12,5% дітей.

Загальні рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі надано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Загальні рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі

Група старшого дошкільного віку	Рівні (%)		
	Високий	середній	низький
	13,8	61	24,9

Як свідчить таблиця, високий рівень продемонстрували 13.8 % дітей. Середній рівень патріотичної вихованості був притаманним для 61% дітей. 24,9 % дітей старшого дошкільного віку засвідчили низький рівень національно-патріотичної вихованості.

Для виявлення ставлення педагогів закладів дошкільної освіти до проблеми виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного

віку нами було розроблено анкету «Патріотичне виховання дітей дошкільного віку у ЗДО», яка містила наступні запитання:

1. Як Ви розумієте поняття «національно-патріотичне виховання»
Що таке національна свідомість?
2. Як Ви вважаєте, в якому віці доцільно розпочинати національно-патріотичне виховання дошкільників?
3. В яких формах освітньої діяльності Ви плануєте заходи щодо національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку?
4. На яких заняттях виконуєте завдання з національно-патріотичного виховання дітей?
5. Які методи і прийоми Ви використовуєте для національно-патріотичного виховання дитини старшого дошкільного віку?
6. Чи плануєте збагачення словника дитини патріотично спрямованою лексикою і в яких видах діяльності?
7. Яким чином залучаєте Ви батьків до національно-патріотичного виховання дітей?

Аналіз результатів анкетування вихователів, підтвердив обізнаність із проблемою національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, але поза увагою вихователів залишилися використання сучасних іноваційних методів освітньої діяльності.

Наступним кроком, було проведено анкетування батьків вихованців старшої групи «Виховуємо патріотичні почуття змалечку».

Наводимо приклади запитань:

1. Які дитячі книжки патріотичного змісту є у Вас вдома?
2. Чи спілкуєтесь Ви з дитиною щодо змісту прочитаного твору?
3. Чи обговорюєте вдома з дитиною видатних людей рідного міста?
4. Чи співаєте разом із дітьми українські пісні?
5. Ваша думка щодо вислову «патріота треба виховувати змалечку»?

Аналіз результатів анкетування батьків показав, що не всі батьки готові приділяти увагу національно-патріотичному вихованню дітей старшого

дошкільного віку вдома, більшість з батьків вважає, що виховання дитини потрібно проводити тільки у закладі освіти.

Наступним нашим кроком було передбачено аналіз календарних планів освітньо-виховної роботи вихователів старших груп. Він показав, що ознайомлення дітей з національними символами України відбувається на заняттях за освітнім напрямом «Мовлення дитини» – 32 %; «Дитина у світі мистецтва» – 31%, «Дитина у соціумі» – 82 % , під час музичної діяльності 12 %. У плануванні педагоги дотримуються переважно тематично-блочного принципу, тільки у 5%, відсутнє інсценування художніх творів.

Результати аналізу планів освітньо-виховної діяльності вихователів старших груп засвідчили, що національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку проводиться систематично, але значна кількість вихователів мають труднощі у виборі форм і методів виховання у дітей старшого дошкільного віку патріотичних почуттів засобами художнього слова. Усе зазначене вище, спонукало нас до розробки моделі формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова.

2.2. Модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова.

Модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова поєднала сукупність динамічно пов'язаних складових (мети, завдань, принципів, форм, методів, прийомів, засобів і педагогічних умов) й передбачала три етапи (інформативно-змістовий, діяльнісно-творчий, оцінно-рефлексійний (див. рис.2.1).

На першому – інформативно-змістовому етапі моделі дітей старшого дошкільного віку ознайомлюють із українськими творами, усною народною творчістю, піснями патріотичного змісту, з яких діти дізнаються про звичаї та обряди, традиції, свята, героїв українського народу, державну й національну символіку, збагатять словниковий запас словами патріотичного змісту. На цьому етапі варто використовувати дидактичні ігри і вправи: «Добери риму», «Кольори та їх значення», «Кожній речі – своє

місце)(український побут) «Складання синквейну», «Рослини-символи України», «Де що виготовляють», «Народна кухня» тощо), імітаційні ігри за змістом твору та моделювання настрою героя «Перетвори оповідання на казку», «Який ти глечичку?», «Українська наша хата завжди радістю багата». Зауважимо, що основною формою діяльності на першому етапі визначено інтегровані заняття: проектна освітньо-виховна діяльність «Маленьким українцям про державні символи», заняття-роздум «Щастя створене нашими руками», заняття-подорож «Мій Покров».

На другому – діяльнісно-творчому етапі варто збагачувати чуттєвий досвід дітей, поглиблювати знання дітей старшого дошкільного віку з історії, символіки, звичаєвості українського народу, розвивати вміння дитини вшановувати його культурну спадщину, проявляти свої почуття. На цьому етапі продовжується реалізація інтегрованого підходу до національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художнього слова, збагачується та активізується словник дітей патріотичними словами, продовжувати вивчати з дітьми прислів'я, приказки, легенди. Серед методів і прийомів на другому етапі визначено: інтегроване заняття-мрія «Сині птахи щастя», творчі ігри «Яка вона Україна?», «Яке твоє місто?», «Країна любові та єдності», «Чарівна вишиванка», «Запам'ятай про Вкраїну», віртуальні експедиції «Усе моє, все зветься Україна», «Подорож Україною», «Золота пектораль», квест-подорожі «Моє місто Покров», «Мандруємо Україною», словесний коментар до власних малюнків «Український віночок», «Прапор групи», ігри-інсценування «Ходить гарбуз по городу», «Лише у нас на Україні», «Ми маленькі украинці», дидактичні ігри «Що означають кольори на мапі?», «Народні перлини моєї країни», «Народознавче лото», «Стара скриня»; з поміж інноваційних технологій – казкотерапія, АРТ-терапія, ІКТ, ТРВЗ, бібліотерапія, психотехнології, технологія співробітництва, технологія перспективно-випереджального навчання, які є ефективною формою роботи з національно-патріотичного виховання.

На третьому, оцінно-рефлексійному етапі варто створювати реальні емоційно збагачені життєві ситуації, в яких діти навчатимуться проявляти патріотичні почуття, оцінювати й аналізувати власні й чужі вчинки, наслідувати поведінку героїв твору в реальних ситуаціях. На цьому етапі визначено методи і прийоми, такі як: моделювання проблемних ситуацій «Кіт-мандрівник у Києві», «Що у бабусі у скрині?», інтерв'ю «Я розмовляю українською», «Що я знаю про обереги?», ігри-стратегії «Колесо часу» «Що змінилось в Україні», комунікативно-творчі ситуації «Де найкраще місце на Землі», «Розв'язання протиріч», «Я екскурсовод», створення мультфільмів на основі творів патріотичного змісту, інтегроване заняття-дійство «Квітуча країна-моя Україна», «Нова людина народилась», «У моєму серці Україна».

Приклади інтегрованих занять та пізнавальних квестів різного спрямування з пріоритетом розвитку патріотичних відчуттів у дітей дошкільного віку надано у додатку А.

На початку реалізації моделі та експериментальної методики було проведено підготовку вихователів груп старшого дошкільного віку до експериментальної роботи з дошкільниками. З цією метою, проведено *семинар* з теми: «Виховуємо, соціалізуємо, добро у казку і мистецтво інтегруємо», панораму думок «Виховання патріотичних почуттів дошкільників через застосування художнього слова», обмін досвідом «Виховуємо громадянина-патріота: роль педагогічного колективу в захисті прав та гідності дітей в світлі вимог БКДО в Україні», методичний міст з теми «Патріотичне виховання дошкільників засобами інтегрованої діяльності» (додаток Б); *майстер-класи* з створення мультфільмів з використанням творів національно-патріотичного змісту, колажів, відеофайлів, вебквестів, ребусів та кросвордів із українських приказок та прислів'їв.

Також було проведено засідання Клубу батьків з теми: «Розвиток патріотичних відчуттів у дітей дошкільного віку», що сприяло партнерській взаємодії у низці «вихователь – дитина – батьки». У груповій кімнаті було

оформлено методичний стенд «Для вас, батьки», де розміщувалися пам'ятки, світлини, буклети, з яких батьки отримували пізнавальну і методичну інформацію, було організовано тематичні виставки, які оформлювалися у співпраці вихователів, дітей та батьків. Поради для батьків щодо патріотичного виховання дошкільників вдома надано у додатку В.

Отже, цілеспрямована діяльність з національно-патріотичного виховання дітей засобами художнього слова була розрахована на сприяння підвищенню рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку.

Рисунок 2.1

Отже, розроблена модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова спрямована на підвищення ефективності процесу виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого

ставлення до себе, оточення й довкілля та уможливила створення єдиного виховного простору, який надалі забезпечить виховання справжнього патріота своєї країни.

2.3 Збірка творів патріотичного спрямування

Яскраві образи, активне й точне мовлення, художні малюнки впливають на смак дітей до чуття прекрасного, спонукають на розвиток власної творчої уяви. Особливо важливу роль художні твори відіграють у розвитку світогляду дошкільника та патріотичних почуттів. Художнє слово повинно навчити дитину спрямовувати свою поведінку на позитивні вчинки, а також розвивати свої моральні риси особистості. При ознайомленні з художніми творами у найменших читачів народжується любов до героїчного, виникають переконання, що за будь-яких історичних часів в житті завжди є місце для подвигів, вірного служіння рідному народу, Батьківщині.

Погоджуючись із думками вчених, ми можемо стверджувати, що різноманітні приклади літератури (вірші, казки, оповідання тощо) здатні викликати у дітей бажання вдосконалюватися, прагнути до добрих вчинків, допомагають усвідомити людські взаємини, визначити власні наміри та пріоритети інших, створити стійку систему істинних моральних цінностей особистості.

З метою формування національно-патріотичних почуттів засобами художнього слова, відповідно до чинних освітніх програм розвитку дитини дошкільного віку було створено картотеку творів патріотичного спрямування (Таблиця 2.9) та укладено збірку творів патріотичного спрямування, яка стане в нагоді педагогічним працівникам дошкільної освіти під час організації освітньо-виховної діяльності.

Таблиця 2.9

Картотека творів патріотичного спрямування для дітей дошкільного віку

№з/п	Назва казки/оповідання	Мораль твору
1.	Українська народна казка «Кирило Кожум'яка», «Котигорошко», «Бух Копитович», «Легенда про козаків», «Богатирі»	Казка дає розуміння про те, що кожна людина повинна бути готовою до боротьби за справедливість, щастя та добробут рідної країни.
2.	Українська народна казка «Івасик-Телесик», «Кривенька качечка»	Казка вчить доброті, сміливості та вдячності
3.	Українська народна казка «Коза-дереза»	Засуджує брехню, хижість, насильство. Вчить захищати слабших.
4.	Українська народна казка «Лисичка-сестричка та Вовк-панібрат»	Вчить жити за принципом «Не роби того, чого собі не бажаєш»
5.	Українська народна казка «Кривенька качечка»	Виховує доброту та працьовитість
6.	Українська народна казка «Кіт, цап та баран»	Вчить людей бути чесними, кмітливими та допомагати один одному.
7.	Українська народна казка «Дванадцять місяців», «Зимівля звірів»	Виховує дружні стосунки, згуртованість
8.	В.Сухомлинський «Зрубали вербу»	Засуджує недбале відношення до природи
9.	В.Сухомлинський «Дивний мисливець»	Вчить турбуватися про живий світ
10.	В.Сухомлинський «Найгарніша мама»	Виховує любов до рідних
11.	В.Сухомлинський «Кожна людина повинна»	Вчить поважати працю інших
12.	В.Сухомлинський «Що найтяжче журавлям»	Виховує любов до рідного краю
13.	В.Сухомлинський «Квітка сонця»	Демонструє красу рідної природи, підсилює почуття любові до

		рідного краю
14.	В.Сухомлинський «Зайчик і горобина». Українська народна казка «Ведмідь і павучок», «Батьківські поради», «Названий батько»	Виховує почуття доброти, взаємодопомоги та вдячності, вчить дружити
15.	В.Сухомлинський «Сьома донька», «А серце тобі нічого не наказало?», «Бо я – людина», «Важко бути людиною», «Красиві слова й красиве діло», «Образливе слово», Українська народна казка «Батько та син»	Вчить любити і турбуватися про своїх рідних
16.	В.Сухомлинський «Петрик, собака і кошеня»	Виховує любов та піклування про «братів наших менших»
17.	І.Немченко «Казка про Україну», А.Малишко «Україна-мати»	Виховують почуття любові до рідної країни
18.	твори фольклорно-музичного фонду української нації, дитячих пісень «Українська земля – мов колиска золота»: «Як ти любиш Україну?» (сл.Олеся Лупія, муз. Валентина Ізотова), «Це моя країна», «Україна» (сл.Юлії Хандожинської, муз. Миколи Ведмедері), «Ми є діти українські» (сл.В.Вербі, муз. Ірини Романовської), «Ой ходить сон», укр. нар. пісня, обр. Л.Ревуцького; «Щедрик, щедрик, щедрівочка», укр. нар. пісня, М.Леонтовича; «Колискова», муз. Л.Ревуцького; «Колискова», муз. С.Шевченка; «Колискова», муз. А.Філіпенка; «Колискова», муз. В.Моцарта; «Ще не вмерла України», сл. П. Чубинського, муз. М.Вербицького; «Боже	Розвивають відчуття гордості за належність до української нації

	великий,єдиний», сл. О.Кониського, муз. М.Лисенка; тощо.	
--	--	--

Зазначимо, що обрані твори використовувалися не лише у заняттях, а й у повсякденному житті в різних видах освітньої діяльності дітей.

Висновки до другого розділу

Для визначення стану проблеми визначено критерії національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: когнітивний, емоційно-почуттєвий; рефлексійно-діяльнісний. Моніторинг рівнів національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку проведено за спеціально розробленим діагностичним інструментарієм.

В результаті виконання дітьми діагностувальних завдань було визначено і схарактеризовано рівні національно-патріотичної вихованості дітей старшого дошкільного віку: високий, середній, низький.

На основі рекомендацій вчених А.Братко, В.Штофф та інших, було створено модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова, яка включала сукупність динамічно пов'язаних складників (мети, завдань, принципів, форм, методів, прийомів, педагогічних умов) й передбачала три етапи: інформативно-змістовий, діяльнісно-творчий, оцінно-рефлексійний.

На кожному етапі передбачалась реалізація педагогічних умов національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художнього слова: українськомовний супровід національно-патріотичного виховання дошкільників, інтегрований підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова; взаємодія всіх учасників освітнього процесу у патріотичному вихованні засобами художнього слова.

ВИСНОВКИ

У процесі вивчення стану проблеми, нами було розкрито поняття патріотизму, як невід'ємної складової освітнього процесу в системі дошкільної освіти, визначено та вдосконалено сутність феномена «патріотичне виховання дошкільників засобами художнього слова», як цілеспрямованого процесу, спрямованого на засвоєння культурно-історичного досвіду українського народу, формування в дітей почуттєво-ціннісного відношення до родини, рідного краю, Батьківщини, усвідомлення власної приналежності до української нації, активізацію їхніх патріотичних вчинків в інтегрованій художньо-мовленнєвій діяльності.

Теоретично доведено необхідність патріотичного виховання дошкільників та можливості художнього слова в організації освітньої діяльності з національно-патріотичного виховання, що виступало ефективним засобом національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. У процесі патріотичного виховання засобами художнього слова було простежено формування складників патріотичної вихованості, які ґрунтуються на життєвих стереотипах українського народу й узгоджуються з народними уявленнями про високі виміри естетичного, етичного, морального, духовного, гуманістичного, відображають національний менталітет.

Визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови патріотичного виховання дошкільників засобами художнього слова, як взаємопов'язану сукупність обставин, заходів, засобів в освітньому процесі, що сприяють ефективній організації національно-патріотичного виховання дітей передшкільного віку, а саме:

- українськомовний супровід патріотичного виховання засобами художнього слова;
- інтегрований підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку засобами художнього слова;

- взаємодія педагогів, батьків та вихованців у процесі патріотичного виховання засобами художнього слова.

Розроблено модель формування патріотичного світогляду дошкільників засобами художнього слова, що включала сукупність динамічно пов'язаних складових: мети, завдань, принципів, форм, методів, прийомів, засобів і педагогічних умов та була розрахована на три етапи: інформативно-змістовий, діяльнісно-творчий, оцінно-рефлексійний.

Завершальним кроком стало укладання збірки творів патріотичного спрямування для організації освітньої діяльності з дошкільниками відповідно до чинних освітніх програм розвитку дитини дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Базовий компонент дошкільної освіти
URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876>
- 2.Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 томах. Київ : Либідь, 2003. Кн. 1 : Особистісно-орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. 2003. 278с.; Кн. 2 Особистісно-орієнтований підхід : науково-практичні засади. 344 с.
- 3.Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. К. : Либідь, 2008. 848с.
- 4.Бех І. Інтеграція як освітня перспектива. *Початкова школа*. 2002.№ 5. С.5–5.Бех І.Д. Психологічний супровід особистісно зорієнтованого виховання. *Початкова школа*. 2014. № 3. С. 3–6.
- 5.Бех І. Виховуємо патріотизм як почуття. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. № 6. С. 4–8.
- 6.Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Світ виховання*. № 1 (20). 2007 С. 23–34.
- 7.Богуш А. М. Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014.200с.
- 8.Богуш А. Морально-етичне виховання дітей дошкільного віку із родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб. Технології морально-етичного виховання дітей дошкільного віку із родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб: Концепція, методика, технологія. К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2018. С. 131–151.
- 9.Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : Вища шк., 2002. 407 с.
- 10.Богуш А. М., Березовська Л. І. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності : монографія. Одеса : М.П. Черкасов, 2008. 203 с.

11. Богуш А. М., Монке О. С. Формування оцінно-етичних суджень у дітей старшого дошкільного віку : монографія. Одеса : ПНЦ АПН України, 2002. 239 с.
12. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. / Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. К. : Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.
13. Богуш Алла. Вибрані науково-педагогічні статті / Упоряд. Л. В. Калуська / За заг. ред. А. М. Богуш. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019. 304 с.
14. Боришевський М. Й. Національна самосвідомість у громадянському становленні особистості. Педагогічний вісник. 2003. № 1. С. 15–26.
15. Боришевський М. Дорога до себе: від основ суб'єктності до вершин духовності: монографія. Київ: Академвидав, 2010. 416 с.
16. Боришевський М. Духовні цінності в становленні особистості–громадянина. Педагогіка і психологія. 1997. № 1. С. 144–150.
17. Будаєк В. Д. Патріотичне виховання студентської молоді: теоретичний аспект. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. пр. Миколаїв : МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2017. Вип. 2(57). С. 77–83.
18. Буряк В. Міфологічне й фольклорне мислення у контексті свідомісної еволюції етносу. Нове життя старих традицій. Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті: матеріали міжнар. наук. конф. в рамках міжнар. фестивалю українського фольклору «Берегиня» / за ред. проф. В. Давидюка. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2007. С. 9–18.
19. Важко бути Людиною. Добірка оповідань та казок Василя Сухомлинського для дітей [URL: https://mala.storinka.org](https://mala.storinka.org) (дата звернення 02.06.2022)
20. Ващенко Г. Виховний ідеал.- Полтава : Полтавський вісник, 1994. 191 с.
21. Ващенко Г. Твори. Том 4. Праці з педагогіки та психології. Київ : «Школяр» – «Фада»ЛТД, 2000. 416 с.

22.Ващенко Г. Виховання любові до Батьківщини.

URL:<http://diasporiana.org.ua/wpcontent/uploads/books/12319/file.pdf> (дата звернення 07.03.2022)

23.Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і. голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с

24.Вишневський О.І., Кобрій О.М., Чепіль М.М. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій / За ред. О. Вишневського. Дрогобич: Відродження, 2001. 268 с.

25.Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. Вид. 3-тє, доопрац. і доповн. Київ: Знання, 2008. 566 с.

26.Волошина Н. М. Соціально-філософський вимір патріотизму сучасного українського суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та філос. наук : 09.00.03. К., 2010. 22 с.

27.Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання учнів у позакласній роботі загальноосвітньої школи. *Рідна школа*. 2001. № 28. С. 9– 3

28.Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/наук. Кер. Проекту В.О. Огнев'юк; авт.кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І.Богданець-Білоskalенко та ін; наук. Ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машрвець; Міністерство освіти та науки України, Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

29. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г.Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

30.Закон України «Про дошкільну освіту»

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 17.05.2022)

31.Закон України «Про освіту»

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

32. Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта України в умовах воєнного стану»

URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>

33. Каплуновська О. Сучасний погляд на патріотичне виховання.

Дошкільне виховання. 2015. № 8. С. 8–10.

34. Качур Л. М. Патріотичне виховання молодших школярів засобами художнього краєзнавства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та пед. наук : 13.00.07. Ін-т проблем вих-ня АПН України. К., 2010. 20 с

35. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України затверджена наказом МОН України від 06.06.2022 № 527

URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-v-zakladah-osviti-ukrayini-ta-viznannya-takim-sho-vtrativ-chinnist-nakazu-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-vid-16062015-641>

(дата звернення 12.06.2022)

36. Конституція України

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.11.2021)

37. Крутій К. Л. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про інтеграції. *Дошкільне виховання*. 2018. № 7. С.2–7

38. Кульчицький В. Й. Філософсько-світоглядні передумови розвитку патріотичного виховання в Україні (історичний аспект). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія педагогіка і соціальна робота. 2013. № 30. С. 76–78.

39. Лист Мінмолодьспорт України «Про проведення заходів національно-патріотичного виховання» від 10.06.2022 № 3182/0/535-22

40. Лист МОН України «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України» від 10.06.2022 № 1/6267-22

URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86625/ (дата звернення 15.06.2022)

41. Монке О. С. Формування оцінно-етичних суджень у художньо-мовленнєвій діяльності дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. На

- здобуття наук. ступеня к-та пед. наук : 13.00.02. / ДЗ «Південноукр.. нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2002. 20с.
42. Монке О. С. Художня література як засіб морально-духовного виховання дітей дошкільного віку: теоретико-методичний аспект: монографія. Черкаси: ДП «Черкаський ЦНП», 2015. 248 с.
43. Назаренко А. І. Актуальні проблеми взаємодії дошкільного закладу і соціального середовища. Проблеми освіти: наук.-метод. зб. / [редкол.: М. З. Згуровський та ін.]; Ін-т змісту і методів навчання. К., 1997. Вип. 7. С. 27–39.
44. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2021–2025 роки.
45. Нерянова С. «Національно-патріотичне виховання дошкільників»
Методична скарбничка вихователя №4 2022 С.3–6
46. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки : рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства : факс. вид. 1936 р. Київ : Обереги, 1994. 72 с. (Б-ка рідної мови).
47. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Рятування України / упоряд., авт. передм. і комент. М. С. Тимошик. Київ : Наук.-вид. центр Наша культура і наука, 2005. 463 с.
48. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
49. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2004. 228 с.
50. Пащенко Д. Патріотичне й національне виховання – складові становлення громадянина. *Шлях освіти*. 2002. № 1. С. 9–13
51. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низковської. 2016 р. 256 с.

52. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»)

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

(дата звернення 22.11.2021)

53. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України

URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-i300621-673> (дата звернення 03.11.2021)

54. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>

(дата звернення 17.11.2021)

55. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори : у 2-х кн. / за ред. Е.І. Коваленко. Київ : Либідь, 1997. Кн.1. 272 с.

56. Сухомлинська О. В. Виховання як соціальний процес: особливості сучасних трансформаційних змін. *Шлях освіти*. 2004. № 2. С. 2–6.

57. Суятинова К.Є. Національно-мовленнєва особистість: стан дослідження дефініції Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. №85. С.204-207

URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/85/43.pdf>

58. Тесленко С.Л. Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-мовленнєвої діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Миколаїв, 2021. 254 с.

59. Тесленко С. О. Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку в контексті педагогіки Василя Сухомлинського. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки* : зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни

Степанової. № 3 (62), вересень 2018. Т.1. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. С. 165–169

60. Тесленко С. О. Педагогіка партнерства у національно-патріотичному вихованні дитини старшого дошкільного віку. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»: зб. наук. пр.* Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 49. С. 135–141

61. Трифонова О. С. Формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку : монографія. Одеса: Видавництво ТОВ«Лерадрук», 2012. 467 с.

62. Трифонова О.С. Національно-патріотичне виховання старших дошкільників засобами українського фольклору. *Проблеми освіти : наук. зб. / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН молодьспорту України.* Київ, 2012. Вип. 72. С. 94–98.

63. «Україна – моя батьківщина». Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку / О.М. Каплуновська, І. І. Кичата, Ю.М. Палець; за наук. ред. О.Д. Рейпольської. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 72 с.

64. Українські народні казки

[URL:https://kazky.org.ua/zbirky/ukrajinsjki-narodni-kazky](https://kazky.org.ua/zbirky/ukrajinsjki-narodni-kazky) (дата звернення 22.05.2022)

65. Фесенко Л. І. Українська народна казка як засіб розвитку зв'язного монологічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку : дис канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Одеса, 1994. 234 с.

66. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. Шинкарука. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

67. Хрестоматія Моя країна-Україна/ За ред. Н.Гавриш, О.Косенчук. Харків:Ранок, 2022. С. 3-24.

ДОДАТКИ

Додаток А

Добірка інтегрованих занять та пізнавальних квестів різного спрямування з пріоритетом розвитку патріотичних відчуттів у дітей дошкільного віку

Інтегроване заняття-дійство на тему «Пригоди в дивній країні «Щастякрай»

Мета:

Освітній напрям « Особистість дитини»

Вчити дотримуватися правил здоров'я збережувальної поведінки. Розвивати вміння застосовувати руховий досвід у повсякденному житті.

Вчити адекватно реагувати на різні життєві ситуації, намагатися стримувати негативні емоції. Орієнтуватися у своїх чеснотах і вадах, прагнути утвердитися у своїх моральних якостях. Розвивати здатність до самооцінки.

Освітній напрям: «Дитина у соціумі»

Вчити з власної ініціативи доброзичливо спілкуватися з іншими людьми. Вчити вислуховувати, відгукуватись на прохання, виявляти чемність у ставленні до них. Розвивати здатність входити в контакт з іншими дітьми, налагоджувати з ними активну взаємодію. Виховувати вміння співпереживати, співчувати, допомагати іншим.

Освітній напрям: «Дитина у природному довкіллі»

Вчити орієнтуватися в тому, що природне довкілля та життєдіяльність людини взаємопов'язані.

Прививати бажання дотримуватися правил доцільного природокористування.

Виховувати вміння регулювати власну поведінку в природі.

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

Вчити виявляти особисту позицію, інтегровані навички під час перетворення в сценічний образ (позитивний, негативний), створювати його за допомогою експресивних засобів (мовлення, міміки, жестів, рухів). Запам'ятовувати

сюжетну послідовність, своєчасно включатися в дію. Розвивати творчу активність, інтерес до улюблених літературних творів.

Освітній напрям «Гра дитини»

Вчити активно відтворювати свої життєві враження, моральні та естетичні потреби в грі. Відповідально ставитись до обов'язків, пов'язаних із роллю. Прививати вміння виявляти творчість, імпровізацію. Дотримуватись норм та естетику в спілкуванні.

Освітній напрям « Дитина у сенсорно - пізнавальному просторі

Вчити встановлювати причинно - наслідкові зв'язки між різними явищами в природному та соціальному докільлі. Розвивати спостережливість, кмітливість, допитливість, вміння самостійно робити висновки.

Освітній напрям: «Мовлення дитини»

Вчити вільно, невимушено вступати в розмову з дітьми і дорослими, підтримувати запропонований діалог відповідно до теми. Вчити дякувати, вибачатися, передавати словами і мімікою свою готовність спілкуватися. Розвивати комунікативну компетенцію.

Попередня робота:

Читання та обговорювання казок В.Сухомлинського зі збірок: «Квітка сонце»; «Всі добрі люди - одна сім'я». Складання авторської казки «Пригоди в дивній країні « Щастякрай» на основі казок В.Сухомлинського до збірки «Струни дитячої душі». Заучування прислів'їв, приказок про добро та щастя. Драматизація казок В.Сухомлинського.

Дійові особи: «Щастякрай», Хлопчик, Дівчинка, Фея Чесності – Чеснуля, Фея Милосердя - Мила Річечка, Горобчик

(Гопак за сценою)

В дивній країні щасливих діток,

Живе чарівний, казковий народ.

Ельфів і фей в цій країні багато.

По справам чарівним їх можна впізнати.

Створюють в казці ці феї і дня не мина.

Щасливими роблять вони всіх повсякчас.

До себе у гості запрошують вас.

(На сцені завмерли в образі феї, Річечка, Горобчик)

З'являються хлопчик і дівчинка.

Хлопчик: Ти бачила, як я стріляю? Ото я йому дав, довго не зможе літати!!!

Дівчинка: А як весело було кидати каміння в річку! Який сьогодні радісний та щасливий день.

(Оглядаються навколо)

Хлопчик: Куди це ми з тобою потрапили?

Дівчинка: Як тут гарно, я ніколи не бачила такої краси!

(З'являється Володарка країни «Щастякрай»)

Володарка: Хто це галасує в моїх володіннях?

– Добрий день, діти, вітаю вас в країні Щастикрай!!! Я її Володарка. А ви хто?

Хлопчик: Добрий день! Я Сергійко!

Дівчинка: Добрий день! А я Лера! А хіба така країна існує?

Володарка: Звісно! І до нас потрапляють діти, які не розуміють, що таке справжнє щастя. Ви мабуть накоїли, щось дуже погане?

Діти: Ми нічого поганого не робили!

Володарка: А ми зараз про це дізнаємось.

В нашій країні живуть мої феї - помічники.

– Де моя фея Чесності - Чеснуля, принеси мені, будь ласка, мою чарівну скриньку .

(Звучить музика, фея оживає, робить декілька танцювальних рухів і приносить скриньку)

– Дістаю чарівний хрусталик, дивлюся. *(Звучить музика, з'являється зображення на екрані).*

Володарка: Так ви сьогодні гралися в лісі і накидали в річку камінчиків.

Діти. Ну і що?

Володарка: Фея - Чеснуля, поясни Сергійку Лері яке вони наробили лихо.

Фея – Чеснуля: Діти, треба завжди говорити правду. Ви перегородили річку – камінчик і водичці нема куди текти, тому квіти біля річки зів'яли, тваринки залишилися без водички. А пташки перестали співати бо їм сумно без дзвону річечки.

Діти: І правда стало тихо. А що ж нам робити?

Фея - Чеснуля: Треба виправити те зло, що ви заподіяли річечці. Давайте підемо, і приберемо камінчики.

(Діти йдуть, прибирають камінчики, починає грати музика, Річка прокидається, робить танцювальні рухи)

Фея -Чеснуля: І пробачення попросіть обов'язково.

Діти: Вибач нас Річечка. Ми більше ніколи не будемо тобі робити зла.

У тебе така смачна водичка. Всі тебе за це люблять.

Річечка: Дякую тобі Фея - Чеснуля і вам діти, ніколи більше так не робіть.

А для цього я вам подарую чарівні слова, вони обов'язково зроблять вас щасливими. « Вчися доброму - погане на ум не піде».

Діти повторюють слова

Володарка: Ви переконалися, що робити добрі справи приємно?

Діти: Так.

Володарка: Але мій чарівний хрусталик мені підказує, що ви ще щось накоїли.

(Беру хрусталик, звучить музика)

З'являється зображення на екрані.

– Сергійку, ти поціли в горобчика з рогатки, а Лера камінчиком в нього жбурляла.

(Діти похлюпились)

Діти: Ми розважалися і не знали, що так робити не можна. Допоможіть нам виправити, те що ми накоїли.

Володарка: В нашій країні це можливо.А допоможе нам моя помічниця Фея Мила, її ім'я від слова милосердя.

(Звучить музика, Фея прокидається, бере за крильце Горобчика, і підходять до нас)

Фея-Мила: Добрий день! Погляньте на горобчика. Він маленька, слабка пташка і потребує захисту, а ви його скривдили. Добра людина ніколи так не вчинила б. Ви б хотіли, щоб з вами таке скоїли?

Діти: Ні!!! Як ми можемо допомогти Горобчику?

Фея Мила: Спочатку треба вибачитись.

Діти: Пробач нас Горобчику!

Фея Мила: А тепер допоможіть мені полікувати йому крильце.

(Фея разом з дітьми перев'язує крильце Горобчику)

Дівчинка: Ми більше ніколи не будемо нікого кривдити.

Хлопчик: А я попрошу у дідуся зерняток, і буду тебе, Горобчику, пригощати кожного дня.

Горобчик: Добре діти, що ви зрозуміли, що не можна нікому робити зла. Я вас вибачаю і буду з вами дружити.

(Обнімаються)

І хочу вам подарувати чарівні слова:

Слабким не чиніть і найменшого зла,

Хай не боїться Вас пташина мала.

(Діти повторюють слова)

Володарка: Діти, я бачу, що у ваших серцях відбулися зміни. Ви зрозуміли, що добрим, чесним, милосердними співчутливим бути - це і означає щастя.

Фрагмент роботи Школи під голубим небом на тему «Подорож до білокурої берізки»

Програмовий зміст:

Освітній напрям «Особистість дитини»: мати уявлення про існування свого внутрішнього світу (думки, почуття, ставлення), виявляти інтерес до нього. Вчити здійснювати елементарні мисленнєві дії (аналіз, порівняння, узагальнення).

Освітній напрям «Дитина у соціумі»: вчити співпереживати, співчувати, допомагати іншим, обирати відповідні способи спілкування в різних життєвих ситуаціях.

Освітній напрям «Дитина у природному довкіллі»: вчити мати елементарні уявлення про природні явища та сезонні зміни в природі. Продовжувати вчити називати та розпізнавати пори року, їх прикмети, характерні ознаки. Вчити характеризувати зміни в природі кожної пори року.

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»: вчити сприймати й усвідомлювати мистецтво як результат творчої діяльності людини, виявляти емоції та почуття від побачених і почутих мистецьких творів. Називати прізвища видатного письменника. Застосовувати усну народну творчість. Виявляти навички образного мовлення. Виявляти творчу активність, інтерес до улюблених літературних творів.

Освітній напрям «Гра дитини»: розвивати цікавість до ігрової діяльності, реалізувати в них свої пізнавальної діяльності, соціальні, моральні естетичні потреби. Брати активну участь у дидактичних словесних, рухливих зі співом.

Хід заняття:

Діти заходять до зали

Вихователь: Я поведу вас, діти, до рідної природи. Запрошую в Куточок невимовної краси нашого дитячого садка на зупинку екологічної стежини, а якої відгадайте:

«Стрімко вибігли на гору Три подружки білокорі,
Дощик їм полоще кіски Звуть цих подружок (берізки)».

– Правильно, зупинка називається «Білокора берізонька»;

Діти з вихователем заходять на галявину

– Подивіться, як гарно навкруги. Послухайте серцем звуки рідної природи, про що мріє кожне деревце, кожна гілочка, кожна брунечка. Заплющимо очі і послухаємо. Хвилинка тиші (на фоні тихої музики Чайковського «Пори року»)

– Правда, гарно? Діти, яка пора року наступила? А що ж з бруньками сталося? (на нихвисяють бурульки). Що з'являється на берізках з приходом весни? А на наших берізках досі бурульки? Треба покликати Весну, щоб вона врятувала берізки.

–Прийди, Весно, Прийди, красна! До нас іди, Сонечко буди.Хай воно гріє, А берізки зеленіють.

Приходить Весна: Добрий день! Рада вас вітати на чудовій галявині. Гарні берізоньки на галявинці! Ой, а що це за неподобство? Я вже змінила Зиму, а на гілочках ще бурульки висять(показує).

Вихователь: Ось чому ми тебе покликали!

Весна: Мені зможуть допомогти діти. На бурульках є завдання. Якщо на них відповісти,бурулька перетвориться в сережку.

Вихователь: Діти, допоможемо?

Весна по - черзі знімає з берізки бурульку, читає питання, потім вішає сережку на берізку.

Вихователь: Погляньте на картину!

На екрані відео - слайди. Хвилинка мислення в природі

Вихователь: Хто цей художник? (Осінь) Чому ви думаєте, що це осінь? Я вважаю, що це фея - чарівниця Зима. Якщо ви не згодні зі мною, то доведіть, що цю картину намалювала саме Осінь? (дерева одягли нове вбрання - жовті сукні, трава пожовкла, почала сохнути, пташок не видно).Діти, послухайте уважно уривок оповідання . Скажіть хто його автор і назву оповідання.

Читання уривку оповідання В.Сухомлинського «Золоті стрічки»

–Прийшла до беріз осінь. Принесла їм золоті стрічки. Вплели берези стрічки в зелені коси.Подивилося сонце на берези й не впізнало їх - у зелених косах золоті стрічки. Сміється сонечко, а берези сумують»

– Чому берези сумували?

Весна звертає увагу на бурульку, яка перетворилась на сережки.

Вихователь: Настала красунечка Зима, вкрила землю, гілочки білою ковдрою.

Перегляд відео слайдів. Хвилинка роздумів в природі.

Вихователь: Як ви гадаєте, тепло було берізкам взимку спати під снігом? (так, сніжок наче ковдра вкрив деревця, укутав їх своїм теплим пухом, берізки спали, їм снилися гарні сні).

Гра «ТРВЗ» «Добре чи погано»

- А взагалі сніг - це добре чи погано?

Весна: Діти уявіть себе тендітним деревцем берізки, що спить взимку під сніжною ковдрою. Що берізці сниться, як ви гадаєте?

Весна по - черзі торкається до кожної дитини, а вона встає і розповідає про сні деревця взимку.

Діти: - про тепле літечко;

- веселу пісеньку горобчиків та ластівок;

- літній привітний вітерець;

- ранню прохолоду;

- веселий голос дітей в дитячому садку;

- чисті росяні ранки на сході сонця;

- різнобарвну веселку;

- довгоочікувани чисти дощик.

Вихователь: Ось прийшла весна (відео слайд). - Яка вона? (епітети до слова «весна») весела, радісна, чарівна, мила, загадкова, красива, пахуча, дзвінка, тепла, добра, працелюбна, чудесна, зелнокрила, різнокольорова, ясна, барвиста, всміхнена, сонячна. Вихователь: Дуже шанують березу в народі. А чи знаєте ви народні прикмети?

Діти: Хочете знати, яке буде літо? Придивіться до беріз: опушилися раніше клена - сухе, пізніше - дощове. Якщо береза навесні викине листя раніше за вільху - слід очікувати сухе літо, а якщо вільха перша розпуститься - дійматимуть дощі та холод. Якщо з берези навесні тече багато соку - літо буде дощове. Зацвіли берези - починати садити картоплю. Якою буде весна - берези розкажуть восени. Якщо листя починає жовтіти з верхівки - чекати ранньої весни, знизу - пізньої, а якщо рівномірно - середньої.

Весна: Молодці, діти, відповіли на всі запитання, одягли берізку в весняні сережки. Гарна стала берізонька? Помилуйтеся її красою.

Проектна освітньо-виховна діяльність під гаслом «Дитина повинна брати близько до серця те, що пізнає»

(Звучить запис музики бандури. Виходить бандурист-літописець - перед ним книга, грає на бандурі на фоні слайдів про України - замріяним голосом декламує вірш.)

– Батьківщина. Що таке батьківщина? За віконцем калина, тиха казка бабусі, ніжна пісня матусі, дужі руки у тата, підтополями хата, під вербою криниця, в чистім полі пшениця, серед луку лелека, і діброва далека, і веселка над лісом, і стрімкий обелісок...

Літописець: Де найкраще місце на землі Де зелені хмари яворів Зупинили неба синій став. На стежині журавочку я зустрів, (заходить журавель під музику) Привітав її і запитав:

- Всі народи бачила ти з висоти,
Всі долини і гірські шпилі.

Де ж найбільший на землі народ?

Де найкраще місце на землі?

Журавка: Облітала я, журавка,

Сто морів, сто земель,

Облітала, обходила,

Крила, ноги натрудила.

Літописець: Так де ж найкраща є земля?

Журавка: Краще рідної немає.

Я-птиця незвичайна.

Символ рідної матінки землі,

Я - журавка щастя.

Я розкидала свої пір'їнки щастя по всій Україні, щоб всі люди були щасливими.

Літописець: А що ж таке щастя і коли людина почуває себе щасливою?

Журавка: Усі найзаповітніші людські мрії і бажання, людські радості і сподівання увібрало в себе слово «ЩАСТЯ». Багато людей пройшли свій життєвий шлях і кожен з них прагнув до свого щастя. Одному щастя уявлялось клаптиком землі, другому - купою золота, третій був певний, що щастя це влада і слава, а хтось - кохання. Кожен своє щастя уявляє по-різному.

Літописець: (бере ручку і замислюється): Пишу я книгу, книгу незвичайну - книгу Радості та Щастя, щоб залишити її нащадкам.

Журавка: Допоможу я тобі в цій справі, зберу я свої пір'їнки та й складемо ми з тобою книгу Радості та Щастя.

(Журавка збирає пір'їнки щастя)

(Заходить Літописець сідає, звучить музика «Журавлі», залітає Журавка)

Журавка: Облітав я багато країн та морів, та й зібрав свої чарівні пір'їнки (показує на торбину).

Літописець: Так ти все ж таки скажеш, що таке щастя?

Журавка: Ось тобі відповідь:

- «Щастя - це квітуча країна, щаслива дитина»
- «Щастя - це добрі вчинки, вірні друзі, тепл і слова».
- «Щастя - це здорові та усміхнені діти».
- «Щастя - це талановита та обдарована дитина».
- «Щастя - це мандрівки до джерела мислення і мови, до чудової краси природи».
- «Щастя - це мир і спокій, достаток у родині та всій нашій Україні»

Літописець: Щастя - це те, що було, і що буде

Бо щастя - від Бога нагода Творити людям добро,

Добро творити,

Красу любити,

Всі: А СЕРЦЕ ВІДДАВАТИ ДІТЯМ!

(Вихователі випускають кульки «серце» - виходять)

Інтегроване заняття-мрія «Сині птахи щастя»

Мета:

Освітня лінія «Дитина в соціумі». Розвивати бажання стати гідним громадянином своєї Батьківщини; підвести до розуміння сутності поняття «патріот»; закріпити знання про професії.

Освітня лінія «Особистість дитини». Спонукає до самовираження, до служіння своєму народу; виховувати гордість за свою державу; підвести до усвідомлення багатогранності поняття «щастя».

Освітня лінія «Дитина у світі культури». Закріпити знання про кольори державного прапора України; вчити спілкуватися, спільно діяти заради досягнення мети.

Освітня лінія «Мовлення дитини». Збагачувати словниковий запас іменниками: служіння, користь, благородство, патріотизм, громадянин; вчити зв'язно висловлювати свою думку, виразно читати вірші.

Освітня лінія «Дитина у природному докільлі». Закріпити знання дітей про умови росту рослин (грунт, вода, світло), про рослини-символи України (соняшник).

Освітня лінія «Гра дитини». Розвивати асоціативно-образне мислення, вміння уявляти, фантазувати, артистичний талант.

Освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Закріпити навички штампування зображення квітів та птахів; розвивати пам'ять, увагу, окомір та точність рухів.

Попередня робота. Перегляд художнього фільму «Синій птах» («Едвард Льюїс продакшн», 1976 р.); віртуальні мандрівки Україною; розгляд альбомів «Райські куточки рідної землі», «миті щастя»; вивчення віршів та пісень про Україну, герб і прапор; читання казок В.Сухомлинського «Перепел і Кулик», «Дідова колиска», «Важко бути людиною», «Квітка сонця», «Що є щастя»: дидактичні ігри «Державні символи», «Рослини-символи України», «Ласкавушка»; малювання та аплікування на теми «Рідне наше місто»,

«Мальовнича Україна», «Найдорожча земля», «Кожному мила своя сторона», «Серце, сповнене любові», «Мої почуття».

Матеріали та обладнання. Великий скляний мольберт, дошка-підставка, гуаш синього та жовтого кольору, штампи з картоплі із зображенням птахів і соняшників, вологі серветки; настільна гра «Професії»; схема росту рослин та здійснення мрії; синя пір'їна; мікрофон; м'яка іграшка сердечко.

Хід заняття:

Поштар приніс посилку від «Росянички. В ній - дидактична гра «Професії», на дні – синя Пір'їна. Діти розглядають предметні картки, спілкуються. Звучить мелодія з фільму «Синій птах».

Вихователь: Діти, прислухайтесь! Хто пригадає, з якого фільму ця мелодія? (Відповіді дітей). Так, ми нещодавно дивилися фільм «Синій птах».

- Про що у ньому розповідається?

- Для чого братику та сестричці потрібне була синя пташка?

Вихователь: Вірно, щоб допомогти хворій дівчинці. Діти поділилися з нею своїм щастям, подарували синього птаха і дівчинка стала здоровою. А останньою фразою у фільмі були слова хлопчика: «Вона нам потрібна була для щастя, для майбутнього». А що таке щастя, по-вашому?

Гра-інтерв'ю «Щастя - це...»

Вихователь: Щастя - це коли збуваються мрії. А про яке майбутнє ви мрієте? (Відповіді дітей). Про яке майбутнє ви мрієте? (Відповіді дітей). Ким ви хочете стати, коли виростете?

(Відповіді дітей).

Гра «Пантоміма»

Одна дитина рухами показує обрану професію, інші відгадують.

Вихователь: Чому ти хочеш бути ...? Для чого?

Діти діляться своїми думками.

Вихователь: Мені особливо приємно і радісно, що у своїх мріях ви думаєте не тільки про себе, а й прагнете у майбутньому приносити користь своєму

народу, людям, країні. Письменник В.О.Сухомлинський написав оповідання «Які ж ви щасливі!» Ось послухайте.

Читання оповідання В.Сухомлинського «Які ж ви щасливі!»

Вихователь: Чому ж діти такі щасливі? (Відповіді дітей), так, у них все ще в майбутньому. Але, щоб мрії здійснювалися, треба добре попрацювати. Це все одно, що виростити квітку.Давайте пригадаємо, що для цього треба.

Вихователь послідовно викладає схему росту квітки, діти асоціюють умови росту квітки з умовами здійснення мрії.

Дитина: Спочатку треба розпушити землю...

Вихователь: Тобто, треба добре попрацювати: бути розумним, добре вчитися, щоб здобути знання - докласти до науки руки. (Викладає зображення рук).

Дитина: Далі треба вода...

Вихователь: Треба дуже хотіти чогось, прагнути всім серцем, любити свою мрію. (Викладає зображення серця).

Дитина: Дуже потрібно світло...

Вихователь: Жодна мрія не здійсниться без натхнення і без віри у власні сили. (Викладає зображення сонця).

Вихователь: Яка квітка у нас виросла? (Відповіді дітей). Соняшник - квітка сонця. Так називав її В.О.Сухомлинський. У нас в Україні - цілі поля соняшників!

Вихователь: Є така легенда: коли небо стає синім-синім, це означає, що на Землю прилітають сині птахи щастя. Але така пташка щастя дається в руки тільки тому, хто своїми руками виростить квітку сонця. Давайте всі разом виростимо багато квітів сонця - соняшників,щоб до кожного прилетів його синій птах. Адже люди варті щастя, хоча кожен розуміє його по-своєму.

Діти під музичний СУПРОВІД ПІСНІ «Квітка-душа» у виконанні Н.Матвієнко на великому скляному мольберті штампами друкують зображення соняшників, синіх птахів.

Вихователь: Діти, а у нас вийшов прапор нашої рідної України - це безліч синіх птахів щастя над жовтими квітами сонця. Як синій птах щастя не може

існувати без квітки сонця, так соняшник не може без сонця. Коли воно ховається за обрій, соняшник згортає пелюстки і опускає голову. Так само і людина в чужині згасає, сумує за рідною землею. Як для соняшника сонце - єдиний і незмінний орієнтир, так і для людини Батьківщина - єдина і найвища цінність.

Вихователь: Україна - наша мати, а ми - її діти. Давайте скажемо ласкаві слова нашій ненці -Україні.

Гра «Передай сердечко»

Вихователь: Ви маму свою любите? (Відповіді дітей). Намагаєтесь їй допомагати, радувати?

(Відповіді дітей). Страшно навіть подумати, що можна втратити матусю, загубитися від неї назавжди...

Мені приснився сон:

Ось я пливу, пливу у сні, як наяву,

До чужодальної землі На океанським кораблі.

Везуть, везуть мене туди,

Щоб там лишити назавжди!

Чужа вода чужих морів гойдає пароплав...

А я - одна, і це - біда,

І я тепер пропала -

Без Батьківщини, без рідні,

В далекій і холодній чужині!

Вихователь: Дуже бажаю вам, мої любі, жити у своїй країні, рости і розумнішати їй на радість, працювати на її благо. І обов'язково будьте щасливими! Адже батьки щасливі щастям своїх дітей, будуть щасливі діти – буде щаслива мати –Україна. А вона для нас найкраща, бо для кожної дитини її мама - найрідніша та найкрасивіша!

– Розтанула зоря досвітня, рососою вкрилися поля. Ласкава, щедра і привітна
Лежить навкіл моя земля. Вона тобі не пошкодує Свого добра, свого тепла.

Води хлюпне із джерела і щедро хлібом нагодує, для тебе цвітом зарясніє,

Птахами виповнить ліси, вбере долини й полонини у квіти дивної краси.

Моя це мати - Батьківщина, мій дім з малих дитячих літ. Звідсіть дороги і стежини мені лежать в широкий світ.

Вихователь: Щастя - це мир і спокій, достаток у родині та по всій нашій Україні. Його не можна тримати в клітці, щастю потрібен простір і воля. Тоді воно стає великим-великим і його вистачить на всіх. Щастям треба ділитися!

Веб - квест « Україна очима дітей »

Мета: розширити знання дітей про Батьківщину, продовжувати знайомити з державними символами України, вчити будувати зв'язне висловлювання.

Формувати громадянські якості: патріотизм, людяність, працьовитість; національну свідомість. Розвивати увагу, уяву, пам'ять, пізнавальні інтереси та бажання наполегливо добувати нові знання. Виховувати в дітей почуття національної гордості, любові до рідного краю.

Методи і прийоми веб - квесту: наочні (ілюстрація, демонстрація); словесні (бесіда, розповідь-пояснення); перегляд та обговорення фотоматеріалів.

Обладнання: комп'ютер, програмне забезпечення для демонстрації відео та слайд-шоу, карта України, ілюстрації та назви зупинок, загадки, Герб України, Прапор України, аудіозапис пісень про Україну, відеомультфільм «Квітуча Україна».

Хід веб – квесту:

Організаційний момент

Вихователь: Привіт, діти! Ви знаєте, що культурна людина, коли приходить в гості повинна привітатися. А чи знаєте ви, як вітають один одного люди в інших країнах?

В Японії - кланяються, в Америці - плескають один одного по плечу, в Ізраїлі - кажуть «Мир вам», в Замбезі - плескають у долоні, в Італії - посилають повітряний поцілунок, в Європі - тиснуть руку і кажуть «Здрастуйте», при цьому називають своє ім'я.

Діти вітаються за текстом.

ії. *Актуалізація опорних знань за технологією «Коло ідей»*

Вихователь: Я пропоную вам доповни вірш.

Красивий, щедрий рідний край і мова наша солов'їна.

Люби, шануй, оберігай усе, що зветься ... (Україна)

Вихователь: Отже, діти, сьогодні наша гра присвячена нашій Батьківщині. Ми будемо з вами розмовляти про країну, в якій ми живемо, і про вас, малих дошкільнят, котрі зростають в Україні, про мир, дружбу та гідність її громадян. Сподіваюся, що наша гра буде цікавою і змістовною. А щоб вона такою відбулася, ви будете якими?

Діти (разом): активними, працьовитими, уважними, слухняними.

Повідомлення теми і завдань веб - квесту.

Вихователь: Сьогодні ми вирушимо з вами у тривалу, але цікаву подорож Україною і дізнаємося, яка вона — наша рідна країна. Дорогою на нас можуть чекати небезпеки, труднощі, але, щоб їх подолати, ми повинні завжди допомагати один одному. Щоб не заблукати дорогою, стане в пригоді карта. Усі готові? Вперед до знань! Кожна група отримає карти зі словами за виконані завдання і в кінці ми складемо вислів про Україну (У серці моїм — Україна!)

Вихователь: А зараз розділимося на 4 команди за кольором фігурки на вашому одязі.

Перша команда «Дослідники - журналісти» - досліджують збирає матеріал про державні і народні символи, знаходить інформацію, цікаві факти про Україну.

Друга команда «Диктори» - збирають вірші про Україну.

Третя команда «Співці» - підбирають пісні про край. Україну.

Четверта команда «Фотографи» - фотографують мальовничі краєвиди.

Усвідомлення матеріалу гри

Кожна команда з педагогом працює з інтернет ресурсами за обраною роллю.

Представлення веб - квесту

Перша локація «Українознавча»

Група «Дослідники - журналісти» (працювали з вихователем групи)

Вихователь: Перевіримо ваші знання про Україну, рідний край, які в повторили працюючи у інтернет ресурсі.

- 1) В якій країні ми живемо?
- 2) Яке місто є столицею України?
- 3) Назвіть головну річку України.
- 4) Які державні символи України ви знаєте? (Демонструють на комп'ютері).

Державний Прапор - синьо-жовтий (синій колір – колір чистого мирного неба; жовтий колір — колір пшеничної ниви)

Державний Герб — тризуб, що символізує волю, до якої завжди прагнув народ, символ влади. Державний Гімн - урочиста пісня. Державним гімном є пісня «Ще не вмерла Україна і слава, і воля» (Розглядають символи., слухаємо Гімн за допомогою комп'ютера).

Вихователь: Діти, ми живемо у чудовій країні, яка зветься Україна. Для нас вона - найкраща, найрідніша, мила і дорога серцю, бо своя.

- 5) Які народні символи України ви знаєте? (Калина, верба, рушник, соняшник, барвінок). (Демонструють на комп'ютері).

Вихователь: Діти, ви повинні знати, що щороку 24 серпня ми відзначаємо день незалежності України.

- 6) У кожної людини є своя маленька батьківщина — місце, де вона народилася, живе і працює. Як називається наша маленька батьківщина — місто, в якому ми живемо?

Проводиться перегляд відеофільму «Покров - місто гірняків»

Друга локація «Поетична».

Вихователь: Вітаю вас на цій зупинці! Ви обрали ролі дикторів, отже ви творчі особистості!

Група «Диктори» (працювали з вчителем - логопедом)

Вихователь: Мелодійно, ніжно і чарівно описували красу української природи відомі поети та письменники України: Т. Шевченко, Леся Українка.

(Демонструють портрети письменників на екрані телевізору). Своїми творами вони прославляли нашу країну.

Вихователь: А зараз давайте послухаємо вірші про рідний край, які підготували діти з цієї групи.

1 .Моя Батьківщина — велика країна.

Весь Всесвіт — для мене вона.

Найкраща у світі моя Україна.

У цілому світі одна.

2. Я тут народилась у добру годину,

Тут світ пізнавати учусь.

Люблю я всім серцем свою Україну!

І нею пишаюсь, горджусь.

3. Що краще у світі за рідну місцину?

Вкраїна, як мати — одна.

Люблю я всім серцем свою Батьківщину,

Для мене - найкраща вона

Вихователь: Молодці, діти! А ось і наступна зупинка.

Третя локація «Пісня - душа народу»

Група «Співці» (працювали з музичним керівником)

Вихователь: Яке це диво — українська народна пісня! Яку владну силу таїть вона в собі! Минають віки, на зміну одним поколінням приходять інші, а народна пісня залишається, бо вона - це душа народу, його історія.

Діти групи по черзі:

Пісня, наша пісня — це душа народу.

Пісня українська, рідна, чарівна.

Пісня — чарівниця, гарна, мов зірниця, мелодійна, ніжна, серцю дорога.

Вихователь: Для вас діти «Співочий віночок українських народних пісень»

Діти групи разом з музичним керівником співають рядочки із українських народних пісень після прослухування уривка на мультимедійному проекторі.

Четверта локація «Спортивна» (проводить інструктор з фізкультури).

Інструктор з фізкультури: Встаньте, діти, я вас запрошую на відео фізкультхвилинку «Україна — це ми».

П'ята локація «Фотогалерея»

Група «Фотографи» (працювали з вчителем - дефектологом).

Вихователь:Для кожної людини, яка щиро любить рідну землю, її природа - найчарівніша усвіті. Немає нічого прекрасного за українські краєвиди. Іноді краса природи по справжньому заворює, здається, що в світі немає нічого прекрасного.

Демонструється фото презентація «Мальовнича Україна», яку зробили діти цієї групи разом з вчителем - дефектологом на комп'ютері.

Узагальнення матеріалу квест-гри

Вихователь: Всі групи попрацювали дуже добре, зібрали цікавий матеріал. І запрошую вас повторити набути знання. До вашої уваги кросворд «Вітчизна» давайте його розгадаємо.

- 1 .Столиця України. {Київ}.
- 2.Найбільша річка України. (Дніпро).
- 3.Істоти, однією з особливостей яких є тіло, вкрите пір'ям. (Птахи).
4. Різнокольорова прикраса українського віночка. (Стрічка).
5. Кущова рослина, символ України. (Калина).
6. Мешканець Запорізької Січі. (Козак).
7. Розмальоване великоднє яйце. (Писанка).
8. Перелітний птах, який будує гніздо за вікном. (Ластівка).

Діти разом на мультимедійному пристрої відгадують кросворд

Шоста локація «Дзвоник»

Вихователь: Ми наблизилися до нашої кінцевої зупинки. Тепер подивиться на вислів, який ми щойно склали: (Без Батьківщини нема України!)

Вихователь: Закінчити нашу гру мені б хотілося словами відомого поета:

Любіть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну, красу її, вічно живу і нову, і мову її солов'їну.

Пізнавальна подорож «Моє місто Покров»

Мета: продовжувати знайомити дітей з рідним містом Покров, збагачуючи і розширюючи знання про пам'ятні місця міста. Поглибити знання про історичну і культурну спадщину Дніпропетровщини. Продовжувати вчити дітей співвідносити план дитячого садка з реальними приміщеннями та рухатися в напрямку, що показує стрілка. Формувати пізнавальний інтерес, прагнення до отримання нових знань та творче мислення, викликати у дітей почуття гордості до людей праці. Виховувати почуття патріотизму та кращі риси української ментальності, любов до рідного міста та українського поетичного слова.

Перша локація «Спілкування з дітьми»

Вихователь:

«Виникло місто в степу, виріс квартал за кварталом.

Народжений мрією славною, мрією із бетону, скла та металу.

Біля курганів крутих, на рідному Придніпров'ї,

Серед моря квітів, біля Каховського моря».

(уривок вірша Леоніда Казаріна — почесного громадянина міста, поета)

Вихователь: Сьогодні, діти, я пропоную вам здійснити пізнавальну подорож .

А подорожувати ми будемо для отримання нових знань про наше місто.

Вихователь: Розгляньте фотовиставку нашого міста «Моє місто Покров».

Вихователь: Що привернуло вашу увагу?

Вихователь: Дійсно, на фотовиставці є мапа. Це мапа нашого міста

Покров, на якій ми позначимо з вами найвидатніші місця нашого міста.

Вихователь: Діти, тут ще є конверт. А в ньому завдання.

Вихователь читає лист із завданням.

Вихователь: «Щоб відправитись у мандрівку, нам з вами потрібен маршрут. Виконайте наступні дії - зробіть 6 кроків уперед, 4 - праворуч, 3 - уперед, 6 - ліворуч, поверніться навколо себе».

Діти знаходять план - схему, розглядають її.

Вихователь: Пропоную взяти маршрут і відправитися в подорож по

нашому дитячому садку. Цікаво, що нас з вами чекає попереду?

Друга локація «Мандрівка по дитячому садку за планом-схемою».

Перший пункт - кабінет вихователя - методиста.

Вихователь - методист: Доброго дня, діти, вітаю вас. Я підготувала для вас завдання, яке знаходиться в одній із кульок. А в якій - вам допоможе загадка.

Колір цей яскравий дуже, колір серця, колір ружі,

Колір яблук у садку, колір маків на луку,

Колір шляпки в мухомора, колір вуст і помідора. (Червоний)

Вихователь - методист: В кульці червоного кольору знаходиться завдання: це річ, яка допоможе вам впізнати одне з історичних місць нашого міста. Вона знаходиться на маленькому солі під чорною текою.

Діти знаходять картинку з зображенням козака та кургану.

Вихователь - методист: Яке історичне місце Покрова ви можете назвати, дивлячись на цю картинку. Обґрунтуйте свою думку.

Розповідь дітей про курган і козака Івана Сірка

Вихователь - методист: А зараз для вас цікава вправа «Продовжити прислів'я або приказку про козаків»

То не козак, що не думає... (отаманом бути).

Козацькому роду... (нема переводу).

Терпи, козаче, (отаманом будеш).

То не козак, що (боїться собак).

Береженого Бог береже, а... (козака - шабля)

Козак дружбу знає: в біді коня... (не покидає).

Не журися, козаче, нехай .. (ворог плаче!)

Хліб та вода - то... (козацька їда)

За виконане завдання діти отримують від вихователя — методиста емблему пам'ятника Івану Сірко.

Другий пункт - група «Світлячки» молодший дошкільний вік.

Вихователь другої молодшої групи: Доброго дня, діти, раді вас вітати у

нашій групі. А чому ви завітали до нас?.

Вихователь: У нас сьогодні подорож і ми маємо отримати наступне завдання.

Вихователь другої молодшої групи: Так я маю для вас таке завдання: перегляньте відеофільм «Це наше і це твоє. Місто гірняків».

Перегляд відеофільму дітьми

Вихователь другої молодшої групи:

1) Як називається найбільше підприємство нашого міста?

(Покровський гірничозбагачувальний комбінат)

2) Що на ньому добувають? (марганцеву руду).

3) Як називаються місце до добувають руду? (кар'єр)

4) На якому транспорті вивозять добиту руду? (потягом)

5) Вихователь другої молодшої групи:

Знайдіть серед запропонованих логотипів логотип «Покровського гірничозбагачувального комбінату».

Діти отримують логотип «Покровського гірничозбагачувального комбінату».

Вихователь групи «Світлячки» пропонує дітям старшої групи допомогти молодшим дітям закінчити аплікацію «Потяг» (вирізати колеса).

З дітьми проводиться руханка «Потяг»

Мета: Розвивати у дітей орієнтування в просторі, закріпити навичку шикуння в колону. Вправлятися у швидкій ходьбі у колонні зі зміною напрямку.

Опис: Діти шикуються в колону у груповій кімнаті, там де позначено червоним прапорцем. Учасники зображують потяг, тримаючись один за одного. Вони готуються до відправлення. За сигналом вихователя «До відправлення готуйся!» діти кружляють з зігнутими в ліктях руками - заводять мотор потяга. «Потяг!» - каже вихователь. Діти рухаються за визначеним на підлозі стрілками маршрутом до синього прапорця.

Третій пункт - група «Чомусики» середнього дошкільного віку.

Вихователь: Добрий день, діти, ми прийшли до вас в гості. Дорогу ми

знайшли за маршрутом на мапі.

Вихователь середньої групи: Як добре, що ви до нас прийшли. Наші діти люблять складати пазли. Ось подивіться, що ми склали. Розгляньте картинку і відгадайте, що на ній зображено. (Пазли «Наше місто»).

Вихователь: А зараз, діти, я пропоную пограти. Слухайте уважно: 1,2,3,4 - встаньте по чотири. Ось ви розділилися на команди. Кожна команда повинна зібрати свій пазл. А ми подивимося, що у вас вийде.

Гра «Склади картинку». (Кожна команда збирає пазл з зображенням річки Базавлук).

Вихователь: Розгляньте свої картинки і розкажіть, що на них зображено.

Проводиться, дидактична вправа «Яка річка Базавлук?»

Конструкторська діяльність « Човники»

Діти отримують емблему з зображенням річки Базавлук, а на згадку — дарують дітям групи «Чомусики» виготовлені з паперу човники

Четвертий пункт - Музична зала.

Музичний керівник : Добрий день, діти! Рада вас вітати у себе в музичній залі. Пропоную вам відгадати загадки про музичні інструменти та де вони знаходяться у музичному залі, а серед них знайти наступне завдання.

Дерев'яне, а не полінце, шість дірочок має, весело співає ...(Сопілка) Вони, як квіти називаються, чудовим дзвоном заливаються... (Дзвіночки) На нашій інструменті є і струни, і педаль. Хто ж він є?

Безперечно, це - знайомий наш ...(рояль)

Діти знаходять рекламну афішу школи мистецтв міста Покров, разом розглядають її.

Музичний керівник : Діти зверніть увагу що це реклама музичного квесту для дітей «Таємниці музики».

Музичний керівник : А зараз послухайте завдання: необхідно прослухати уривок із концерту симфонічного оркестру.

Діти слухають аудіозапис гри симфонічного оркестру.

Музичний керівник: Звучання яких інструментів ви почули?

Музичний керівник: Як ви гадаєте, де відбуваються такі концерти?

Музичний керівник: Дійсно, у нашому місті є концертний зал у Школі мистецтв, який дарує радість і маленьким глядачам, запрошує усіх юних покровчан та їх батьків на цікаві пізнавальні концерти.

Діти отримують емблему з зображенням школи мистецтв і отримують запрошення на концерт вихованців цієї школи.

П'ятий пункт - група «Барвінок» старшого дошкільного віку.

Вихователь старшої групи: Добрий день, діти! Рада вас вітати у нашій групі. А чому ви прийшли.

Вихователь: У нас квест - гра і ми прийшли за маршрутною малою до вас, щоб отримати наступне завдання.

Вихователь старшої групи: Так, ви вірно прийшли і завдання для вас у нас є. На книжній полиці знайдіть книгу велику книгу з казками. Відкрийте її на десятій сторінці і знайдіть там наступне завдання. Діти знаходять конверт із новим завданням: скласти з окремих картинок перші чотири рядки вірша «Садок вишневий коло хати» .

Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть.

Плугатарі з плугами йдуть, співають, ідучи, дівчата, а матері вечерять ждуть.

Діти разом з вихователем складають з картинок строки вірша (мнемотехнологія)

Вихователь старшої групи:

- 1) Хто автор цих рядків?
- 2) Як називається найвідоміша збірка поета?
- 3) Назвіть знайомі вірші Т.Г.Шевченка.
- 4) Як вшановують пам'ять великого Кобзаря у Покрові?

Збудований пам'ятний бюст великому Кобзарю, проходять шевченківські дні, літературні вечори у міській бібліотеці.

Діти отримують емблему з зображенням бюсту Т.Г.Шевченка.

Вихователь: Діти, подивіться на план-схему, ми з вами пройшли весь маршрут? Давайте наклеїмо усі емблеми та логотипи на нашу мапу і зробимо

умовну подорож по ній.

Діти прикріплюють на карту міста Покров емблеми та логотипи і згадують свою подорож

Вихователь: Усі ви сьогодні були активними, кмітливими, спритними. Ми об'єдналися в одну команду - юних покровчан, які мають знання про рідне місто, шанують його славетну історію та пишаються красою рідного краю.

Квест - гра «Мандруємо куточками України»

Мета: закріпити знання вихованців про рідну Батьківщину, про її культурні звичаї, традиції; розвивати пам'ять, увагу, фантазію, творчі здібності, вокальні, хореографічні навички, уміння працювати у групах; сприяти згуртуванню колективу; виховувати повагу до рідної держави.
Обладнання: маршрутна мапа «Мандруємо куточками України»; ілюстрації до оформлення кожної станції, відеозаписи пісень, рушники, кросворд «Батьківщина».

Хід гри - квесту:

Вихователь: Доброго дня діти! Ми з вами сьогодні зібралися, щоб перевірити свої знання про нашу Батьківщину та все, що з нею пов'язане. На нас чекає подорож із завданнями на 5 станціях - локаціях. За кожне правильно виконане завдання ви отримаєте частиночку українського прислів'я (у картинках з використанням мнемотехнології). І якщо ми успішно впораємося з усіма завданнями, то в кінці квесту заберемо прислів'я і зможемо дати відповідь на запитання: за що ми повинні з вами любити нашу Батьківщину...

Вихователь: Ось наша маршрутна мапа, за якою ми будемо рухатися і виконувати усі завдання.

Вихователь: Ну що готові? Почали!

Учасники квесту за маршрутною мапою відвідують всі локації і виконують запропоновані завдання

Перша локація «Привітна Україна»

Учасників квесту зустрічає господиня з хлібом-сіллю.

Разом вітаються: Доброго дня!

Господиня: Ви завітали на станцію «Привітна Україна»!

Різні в світі є країни, різні люди є на світі,

А у нас одна країна, найрідніша нам усім!

То прекрасна Україна - нашого народу дім.

Господиня: Я пропоную взяти участь у моїх конкурсах:

Перший конкурс: «Закінч прислів'я».

- 1) Без верби і калини немає ...(України).
- 2) За рідний край життя...(віддай).
- 3) Рідний край — земний... (рай).
- 4) На сонці тепло, а біля матері... (добре).
- 5) Добре тому хто в своєму.. .(дому)
- 6) Людина без Вітчизни, як соловей без ... (пісні)

Другий конкурс: «Відгадай загадку» (відео загадки з тестовими відповідями)

- 1) Всі його люблять, всі його чекають, а хто на нього подивиться — кожен скривиться. (Сонце).
- 2) Сидить баба серед літа, в сто сорочок одіта. (Цибуля)
- 3) Є шапка, але немає голови; є нога, але без черевика. (Гриб).
- 4) Хоч має вухо, а не чує. (Голка).
- 5) Книжки читає, а грамоти не знає. (Окуляри).

Учасники квесту отримують частинку прислів'я - картинку людини і подорожують далі.

Друга локація «Співоча Україна»

Учасників квесту зустрічає музичний керівник, яка співає пісню «Як у нас на Україні»

Музичний керівник: Добрий день! Ви завітали на станцію «Співоча Україна»!

Музичний керівник: Пропоную вам пройти кілька моїх випробувань.

Перше завдання: «Вгадай мелодію» (учасники вгадують українську народну пісню за мелодією та співають кілька рядочків).

- Ой у вишневому садку..
- Несе Галя воду...
- Зеленіє жито зелене...
- Десь тут була Подоляночка...
- Ой на горі два дубки...

Друге завдання: «Розташуй правильно» (учасники повинні розташувати роздруковані на аркушах рядки пісні «Несе Галя воду» у правильній послідовності).

Учасники квесту отримують частинку прислів'я – картинку України і подорожують далі.

Третя локація «Казкова Україна»

Учасників квесту зустрічає казковий персонаж - Котигорошко.

Котигорошка: Добрий день, любі друзі! Ви потрапили на станцію «Казкова Україна»! Знаю, для чого ви тут. І я підготував вам кілька казкових завдань.

Перше завдання: «Знавці українських казок».

Котигорошко: Потрібно дати відповіді на запитання:

В чий будиночок забралася Коза-Дерева? - Будинок зайчика.

Чим пригощала лисичка Журавля? - Кашею.

Кого зробив дід із соломи? - Бичка.

Кого купив дід на базарі за три копійки? - Козу-Дерева.

Який казковий герой народився з горошини? - Котигорошко.

Хто викрав Івасика-Телесика? - Змія.

Хто прогнав Козу-Дерева із зайчикової хатки? - Рак.

Друге завдання: «Намалюй казкового героя» (діти малюють на скляних мольбертах казкового персонажа за бажанням, використовуючи різні нетрадиційні матеріали).

Учасники квесту отримують частинку прислів'я - картинку солов'я і подорожують далі.

Четверта локація «Кмітлива Україна»

Зустрічають учасників квесту персонаж Знайка.

Знайка: Добрий день, шановні учасники нашого квесту! Вітаю вас на станції «Кмітлива Україна» і пропоную перевірити свої знання про Україну

Знайка: Я підготував для вас кросворд, який ви повинні розгадати і прочитати ключове слово.

Завдання кросворду:

- 1) Рідне місто в якому ми живемо? (Покров).
- 2) Страва, що є символом України ?(Борщ).
- 3) Найдовша річка України ?(Дніпро).
- 4) Головна пісня України? (гімн).
- 5) Квітуха рослина з червоними ягодами - символ України? (калина).
- 6) Найрідніша людина у світі? (мати).

Учасники квесту отримують частинку прислів'я – картина картка з двома перехрещеними червоніми лініями, і подорожують далі.

П'ята локація «Танцююча Україна»

На станції гравців зустрічає інструктор з фізкультури

Інструктор з фізкультури: Які гості до мене завітали! Ця станція називається «Танцююча Україна». Ви здогадуєтеся, що на вас чекає?

Звичайно! Ми з вами будемо танцювати!

Завдання на станції - повторювати танцювальні рухи флешмобу з жовто блакитними стрічками під музичний супровід за інструктором з фізкультури.

Учасники квесту отримують частинку прислів'я картинку з нотним станом.

Вихователь: Молодці! Бачу, ви успішно пройшли випробування і тепер можете скласти прислів'я і дати відповідь на запитання: за що ми любимо нашу Батьківщину?

Діти складають мнемодоріжку з отриманих картинок й читають прислів'я - «Людина без Батьківщини - як соловей без пісні»

Вихователь: Я думаю, ви погодитесь зі мною, що ми любимо нашу Україну саме тому, що вона - єдина та неповторна. Спасибі діти за участь у квесті!

КВК «Любов до рідного краю»

Мета: виховувати почуття любові до рідного краю через художньо – літературний матеріал народознавчого спрямування.

Обладнання: оформлення залу, емблеми команд, цікаві сторінки(ребуси, кросворди, загадки).

Хід заходу:

Ведуча: Проблема громадянина-патріота давня, як світ. Вона постала перед людством тоді, коли виникла перша держава. Патріотичне виховання створює певні передумови громадянської поведінки. Однак це лише передумови. Любов до Вітчизни починається з любові до своєї Малої Батьківщини - місця, де людина народилася.

Ведуча: Запрошую дві команди на літературно – мовний КВК.

I. Вітання команд «Знайомство»

Командам педагогів пропонується придумати та представити:

1. Назву команди.
2. Девіз команди.
3. Пісню команди.

1. Команда «Калина»
2. Команда «Українці»

Девіз:

Команда «Калина» - Без верби і калини - нема України.

Команда «Українці»

Ми– українці Вкраїнського ми роду.

Бо українці–то є назва Славного народу.

II. Літературно-мовна розминка

(командам задається по 5 запитань - кожне питання-1 бал)

Команда «Калина» Команда «Українці»

- Наука, яка вивчає звуки мови?
- Вірш, що немає рими?
- Співзвучне закінчення рядків у вірші?
- Слова з протилежним значенням?
- Особиста назва людини, що дається їй?
- Невеликий алегоричний твір повчального характеру?
- Пісня, що виконується під час обрядів?

Поетичне перебільшення у творі?

III. Конкурс капітанів

(капітанам дається завдання розгадати по дві загадки - ребуси)

Команда «Калина» Команда «Українці»

Прочитати прислів'я за допомогою ребуса.

- «Слово - не горобець, вилетить - не спіймаєш»
- «Краще раз побачити, ніж сім раз почути»
- «Не кидай слова на вітер»
- «Гостре словечко коле сердечко»

IV. Творча робота «Творчість»

(командам вручається пакет із завданням: скласти вірш., з'єднавши відповідні рядки-рими)

Команда «Калина» Команда «Українці»

Рими: галка - палка, діти - квіти, лист - хист, оса - ковбаса, донька - долонька, сонце - віконце, коса - краса, садочок - віночок.

VI. «Витівки жартівника»

(кожна команда отримує картки, в яких записано основні завдання з патріотичного виховання дошкільників, терба командам скласти Модель основних завдань та правила Українського вихованця)

- формування любові до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста);
- формування духовно-моральних взаємин;

- формування любові до культурного спадку свого народу;
- виховання любові, поваги до своїх національних особливостей;
- почуття власної гідності як представників свого народу;
- толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей.

Особистісні якості та риси характеру, притаманні свідомому громадянину й патріоту:

повага до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу; працьовитість; висока художньо-естетична культура; патріотична самосвідомість та громадянська відповідальність, готовність працювати для розквіту Батьківщини, захищати її; повага до Конституції, законів Української держави; досконале знання державної мови.

Правила Українського вихованця

- Будь свідомим громадянином України, пишайся тим, що ти - українець.
- Поважай і люби свій народ, свою землю, свою історію і культуру.
- Дорожи честю української СИМВОЛІКИ, знай Гімн України достойно йоговиконуй.
- Шануй пам'ять своїх предків і тих, хто загинув у боротьбі за волю України.
- Люби своїх сестер, братів, поважай старших.
- Підтримуй українські звичаї і традиції своєю участю у них. Виховуй себе ввічливим культурним, грамотним і сильним.
- Гідно поведься у громадських місцях, на вулиці, не забувай, що ти - представник української нації.
- Поважай культуру, звичаї і мову інших народів.
- Будь впевнений: мати і Україна - то найсвятіші слова.

VII. «Інсценування гуморесок»

Команда «Калина» Команда «Українці»

Гумореска «Чому Тимко подряпаний»

- Чому це ти подряпаний? - Юрко Тимка пита.

Тимко йому відказує:

- Та я ж купав kota!

- А я от не подряпаний,

Хоч теж купав свого.

- Еге, ти ж не викручував і не сушив його!

Гумореска «Сів ведмедик у машину»

Сів ведмедик у машину Та поїхав по малину.

А в малині джміль бринить - І злякався наш ведмідь:

- Ой! Цей звір такий носатий, І сердитий і крилатий...

Він, якщо наздожене,

З'їсть машину і мене!

ІХ. Підсумки

Методичний міст з теми «Патріотичне виховання дошкільників засобами інтегрованої діяльності»

– Шановні колеги, що у вашому розумінні значить патріотичне виховання дошкільника?

Відповіді учасників: виховання любові, поваги до своїх національних особливостей; почуття власної гідності як представників свого народу; толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей.

Керівник: Так, патріотичне виховання дошкільників має вирішувати широке коло завдань. Це не лише виховання любові до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, з якої зароджується **любов до рідної країни**, а й виховання шанобливого ставлення до людини-трударя та результатів її праці, рідної землі, захисників Вітчизни, державної символіки, традицій держави, загальнонародних свят.

Керівник: Тож сьогодні ми з'ясуємо зміст патріотичне виховання дошкільників та засоби, якими потрібно його здійснювати.

У наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів доведено **важливість дошкільного періоду** у становленні особистості. Ця теза є ключовою і в змісті державних нормативних документів. Окреслимо можливості громадянського виховання та особливості виховання дітей дошкільного віку.

Питання до педагогів: Як ви гадаєте, які особистісні якості та риси характеру притаманні свідомому громадянину й патріоту? *(Відповіді учасників.)*

Так, йдеться про повагу до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу; працьовитість; високу художньо-естетичну культуру; патріотичну самосвідомість та громадянську відповідальність, готовність працювати для розквіту Батьківщини, захищати її; повагу до Конституції,

законів Української держави; досконале знання державної мови.

Звичайно, що у повному обсязі ці якості ще не можуть бути сформованими у дитини дошкільного віку. Проте створити фундамент, на основі якого можна формувати майбутнього громадянина-патріота, не лише можливо, а й потрібно.

Практичний психолог: А я хочу наголосити, що психологи аргументовано наголошують на вирішальному значенні дитинства для становлення особистості. Зокрема, на думку відомого українського вченого, доктора психологічних наук Івана Бега, виховання дитини має розпочинатися уже з першого року її життя. А дошкільне дитинство, згідно з його висновками, є віковим періодом, коли починають формуватися високі соціальні мотиви і благородні почуття. Від того, як вони будуть сформовані в перші роки життя дитини, багато в чому залежить увесь її подальший розвиток.

Вихователь: Хочу зауважити на те, що в період дошкільного дитинства закладаються основи свідомості й самосвідомості, а також ті риси характеру, які й визначатимуть особистість, **цей вік має виключне значення для громадянського виховання.** На думку вчених, уже наприкінці дошкільного віку дитина здатна усвідомлювати і себе саму, і те місце, яке вона на цей час займає в житті. Уже з перших днів життя особистість дитини формується під впливом материнської мови, колискової пісні, бабусиної казки. Підростаючи, дитина бере участь у народних святах і обрядах, засвоює народні пісні, залучається до процесу народної творчості, переймаючи досвід попередніх поколінь рідного народу. Дитина усвідомлює суспільні цінності, починає керуватись у своїй поведінці моральними нормами. Цей час є найсприятливішим для формування в неї **першооснов національної самосвідомості, а саме:**

- розуміння своєї приналежності до нації;
- любові та поваги до національної мови, традицій, символіки;

- основ фундаментальних рис національного характеру.

Керівник: Виховання любові до Батьківщини, до своєї Вітчизни — завдання надзвичайно складне, особливо, коли йдеться про дітей дошкільного віку. Дошкільний вік як період становлення особистості має свої **потенційні можливості для формування вищих моральних почуттів**, до яких і відноситься почуття патріотизму. Для того щоб визначити специфіку процесу формування у дітей любові до Вітчизни, необхідно визначитися у природі самого патріотичного почуття, зокрема на основі яких почуттів воно формується або, точніше, без якої емоційно-пізнавальної основи не може з'явитися це складне інтегральне почуття.

Керівник: Справді, якщо патріотизм — це почуття приязні, любові до своєї Батьківщини, відповідальності за неї, то дитину ще в дошкільному віці необхідно навчити бути приязною (до когось чи до чого не будь), любити (рідних, красу докільця тощо), бути відповідальною (в її малих справах, вчинках).

Вихователь: Всі ми знаємо, що людське життя складається з періодів, кожний з яких призначений для сприйняття певного роду інформації, створює сприятливі умови для дії чинників психологічного, соціального та емоційного впливу. З огляду на це, головне — не запізнитися, не пропустити той момент, коли виховні зусилля будуть найефективнішими, коли робота, проведена педагогом, дасть високий результат.

II. Семінарський модуль

Керівник: Нині як ніколи гостро набуло актуальності виховання громадянина-патріота, відповідального, відданого своїй країні. Цей аспект виховної роботи у практиці сучасних закладів дошкільників освіти представлено нормативними документами. Так, у новій редакції Базового компонента дошкільної освіти зазначено, що старший дошкільник має орієнтуватися в тому, що рідна країна має свою територію, на якій проживають українці, що мають свою культуру, звичаї, мову.

Завдання 1

Керівник: Бути справжнім громадянином — це інтегральна якість особистості. Давайте спробуємо визначити завдання громадянського виховання дошкільників, керуючись новою редакцією Базового компонента дошкільної освіти. Для цього за допомогою кольорових фішок ми утворимо сім робочих груп за кількістю освітніх ліній:

- *Червона* – освітній напрям «Особистість дитини» – Формувати елементарні уявлення дитини про себе як носія свідомості та само-свідомості, сприйняття себе в контексті відносин з іншими;
- *жовта* – освітній напрям «Дитина в соціумі» – Формувати уявлення дитини про країну, народи, нації, суспільство людство. Виховувати готовність сприймати соціальний досвід, робити добрі вчинки;
- *зелена* – освітній напрям «Дитина у природному довкіллі» – Формувати моральні норми гуманної взаємодії з природним довкіллям. Виховувати любов до природи рідного краю;
- *синя* – освітній напрям «Дитина у світі мистецтва» – Залучати до надбань національної культури, формувати ціннісне ставлення до українських мистецьких традицій та творів українських митців. Виховувати інтерес до українського декоративно - прикладного мистецтва;
- *фіолетова* – освітній напрям «Гра дитини» – Ознайомлювати з українськими народними іграшками та місцями їх виготовлення. Вчити відповідально ставитися до обов'язків, пов'язаних із роллю в грі;
- *коричнева* – освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» Формувати інтерес до довкілля та самої себе. Стимулювати активне сприймання людей та подій, що відбуваються в соціумі;
- *жовтогаряча* – освітній напрям «Мовлення дитини» – Формувати уявлення дітей про українську мову як державну. Вчити вести діалог, використовуючи етикетну українську лексику.

Утворені групи педагогів працюватимуть над визначенням завдань щодо патріотичного виховання дітей дошкільного віку відповідно до змісту

обраної освітньої лінії. *(Робота у групах.)*

Керівник:

Висновок: Ми визначили завдання, реалізуючі які, можна сформувати повноцінну, національно-свідому особистість, громадянина-патріота України.

Завдання 2

Керівник: Патріотичне виховання як цілісна система ґрунтується на фундаментальних принципах. У вас на столах лежать картки, на яких записані загально-дидактичні принципи. З них треба вибрати ті принципи, які забезпечать найефективнішу організацію патріотичного виховання. Картки з обраними принципами слід розмістити на схемі. Презентуючи обрані принципи, потрібно розкрити їх зміст та аргументувати вибір.

Принципи патріотичного виховання

- Природовідповідності
- Культуровідповідності
- Етнізації
- Гуманізму
- Демократизму
- Єдності сім'ї і дошкільного закладу
- Наступності і спадкоємності поколінь
- Цілісності

Висновок: Кожен з перелічених принципів патріотичного виховання більшою чи меншою мірою стосується всіх напрямів виховання. Ці принципи є методологічною основою організації патріотичного виховання.

Завдання 3

Вихователь: Різні форми та методи виховання дітей дошкільного віку забезпечують засвоєння ними знань про рідний народ, Батьківщину і на цій основі дають змогу розвивати національні риси і якості підростаючого покоління. Зараз вам потрібно визначити ті методи і форми організації громадянського виховання, які, на вашу думку, найефективніше забезпечать

очікуваний результат (*педагоги працюють з моделлю форм і методів роботи з патріотичного виховання*).

Керівник: Патріотичне почуття за своєю природою інтегральне, воно об'єднує всі якості особистості: моральні, трудові, розумові, естетичні тощо. Тож його формування передбачає всебічний вплив на особистість для отримання очікуваного результату. А зараз пропоную творчій динамічній групі створити модель патріотичного виховання як інтегрованої системи за напрямками виховання {*напрямом виховання: розумове, фізичне, громадянське, правове, екологічне, трудове та естетичне виховання*). Кожному члену групи було дане завдання — розкрити сутність кожного напрямку виховання у системі патріотичного виховання і зараз вони будуть презентувати свою складову створеної моделі.

Всі схеми вивішують на великому аркуші і у результаті утворюють «Модель патріотичного виховання».

Презентація моделі патріотичного виховання

Представлення кожного напрямку супроводжується фотопрезентацією.

Керівник : Виховання у дитини свідомого патріотизму **неможливе без розумового виховання**. Адже це – діяльність вихователя, спрямована на розвиток інтелектуальних сил і мислення дітей з метою прищеплення культури розумової праці.

Вихователь: Розумове виховання відбувається у процесі засвоєння знань, але не зводиться до їх нагромадження. Процес здобуття знань і якісне їх поглиблення є чинником розумового виховання лише тоді, коли знання стають особистими переконаннями, духовним багатством людини.

Розумове виховання (*супроводжується фотопрезентацією*)

Комплекс відповідних знань, особистісних якостей та рис характеру, які мотивують особистість поводитися як свідомий громадянин та патріот:

- патріотична свідомість, громадянська відповідальність, ініціативність та активність

- повага до Конституції, законів Української держави, висока правосвідомість

- досконале знання державної мови, турбота про піднесення її престижу
- повага до батьків та свого народу, його традицій
- усвідомлення своєї національної належності
- дисциплінованість, працьовитість, творчість, турбота про екологію та природу

природу

- фізична досконалість
- висока національна культура та культура міжнародного спілкування

спілкування

- толерантність, шанобливе ставлення до культури, традицій та звичаїв народів України.

Якщо розглядати патріотизм через поняття «ставлення», можна виділити кілька *напрямів формування ставлення*:

- до природи рідного краю, рідної країни;
- до людей, які живуть в рідній країні;
- до моральних цінностей, традицій, звичаїв, культури;
- до державного устрою.

Кожен із цих напрямів може стати змістом освітньої діяльності з дітьми, і кожен зробить свій внесок в соціалізацію особистості кожної дитини за умови врахування особливостей її розвитку.

Керівник: Найважливіша складова потенціалу нації — здоров'я і фізична підготовка дітей. Основи здоров'я закладаються в період раннього та дошкільного дитинства. Збереження та зміцнення здоров'я кожного малюка, формування відповідального ставлення до здоров'я як найвищої індивідуальної та суспільної цінності є пріоритетним завданням суспільства, родини та дошкільного навчального закладу.

Інструктор з фізичної культури: Фізкультурно-оздоровча робота (*супроводжується фото презентацією*) у дошкільному закладі включає різні види діяльності. Найбільш актуальними для громадянського виховання є

заняття ознайомлення з козацькою педагогікою. Козацька педагогіка — феноменальне явище і складова української етнопедагогіки, яка зберегла, передаючи з покоління до покоління, найкращі духовні цінності народу:

- досвід виховання, формування і навчання особистості;
- любов до батьків, рідної мови, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, ціннісне ставлення до Батьківщини –України;
- шляхетне ставлення до дівчини, жінки, бабусі;
- непохитну відданість ідеям, принципам народної моралі, духовності правдивість і справедливість, скромність і працьовитість тощо;
- турботу про розвиток національних традицій, звичаїв і обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, рідного краю;
- цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму.

Керівник: Патріотичне виховання *(супроводжується фото Презентацією)*

Громадянська особистість є одним із критеріїв і результатів патріотичного виховання. Патріотизм постає як глибоке громадянське почуття, змістом якого є любов до свого народу, Батьківщини, усвідомлення своєї причетності до її історії, традицій, культури, вболівання за її майбутнє.

Важливим напрямом громадянського виховання є прилучення до **народознавства** — вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. Старших дошкільників ознайомлюють з культурними і матеріальними цінностями родини і народу, пояснюють зв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями, виховують розуміння смислу життя, прищеплюють інтерес до родинних і народних традицій.

Формування патріотичних почуттів дітей дошкільного віку має поєднуватися з вихованням їх у дусі миру. У новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти зазначено, що кожна країна має свою територію, на якій проживають люди з різним кольором шкіри, волосся,

розрізом очей тощо. Вони мають свою культуру, звичаї, мову. Діти мають усвідомлювати, що всі народи світу прагнуть миру і щасливого життя, процвітання рідної країни і всієї планети, турбуються про майбутнє дітей.

Керівник: Правове виховання (*супроводжується фото презентацією*)

Керівник: Важливим напрямом патріотичне виховання є **правове виховання** дітей, яке полягає у прищепленні їм елементарних правових знань, формуванні найпростіших навичок правової поведінки. Правове виховання передбачає ознайомлення дітей старшого дошкільного віку зі змістом їхніх прав, розвиток критичного ставлення до спроб їх порушити (використання авторитарного стилю спілкування, приниження гідності тощо).

Дошкільний вік як період становлення особистості має свої потенційні можливості для **формування вищих моральних почуттів**, до яких і відноситься почуття патріотизму. Саме в цей період становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються **моральні норми поведінки** й моральні якості особистості, зокрема:

- *почуття власної гідності* – дитина відчуває гордість за добре виконану роботу, гідний вчинок, свою поведінку загалом;
- *почуття сорому* – виявляється у ніяковості, яку дитина відчуває від невдалого вчинку, власної провини – спочатку під впливом зауважень дорослого на кшталт «Як тобі не соромно!», а в старшому дошкільному віці почуття сорому поєднується з почуттям власної гідності і стає стійким – «Погано чинити не слід не тому, що покарають, а тому, що соромно»),
- *почуття обов'язку* – виявляється у формі емоційних станів, розвиваючись у діапазоні від задоволення, яке дитина 3 – 4 років відчуває при схваленні дорослим її поведінки, до радості за добрий вчинок, допомогу товаришеві, виконане доручення (у 5 – 6 років), у дітей 6 – 7 років почуття обов'язку є мотивом їхніх учинків, переживається глибоко, стає стійким. Це почуття впливає на поведінку, спонукає до вияву турботи про товариш

чуйності, симпатії, відповідальності, сприяє подоланню егоїстичні тенденцій у поведінці.

Керівник: **Екологічне виховання** *(супроводжується фото презентацією)*

Вихователь: Формування реалістичних уявлень про явища природ практичних умінь, дбайливого ставлення до її компонентів – важливі напрям у вихованні патріотичної особистості. При ознайомленні з природо рідної країни слід акцентувати увагу дітей на її красі, розмаїтті, багатстві, і її особливостях. Діти отримують уявлення про те, які тварини живуть наших лісах, які ростуть дерева, за яким деревом можна одразу визначив Україну – «Без верби і калини нема України», які квіти квітнуть і українських полях і луках – кульбабки, волошки, маки. Необхідно виховувати у дітей бажання не лише помічати красу рідної природи, а й зберігати, примножувати її, адже це – найголовніше завдання екологічної освіти. Саме тому з дітьми старшого дошкільного віку слід організовувати такі акції проекти, як «Екологічний патруль», «Люби природу» тощо.

Керівник: **Трудове виховання** *(супроводжується фото презентацією)*

Вихователь: Перш, ніж людина навчиться працювати на блаї Вітчизни, необхідно навчити її добросовісно виконувати трудові доручення прищеплювати любов до праці. **Трудове виховання** — цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності. Його завдання полягає формуванні в дітей стійких переконань, що праця є життєвою необхідністю. Трудове виховання дітей дошкільного віку передбачає привчання їх до самообслуговування, елементарних трудових дій, ручної і господарське праці. Дитяча праця, на думку Софії Русової, є основою виховання. Стари дошкільники здатні до усвідомлення соціальної значущості праці. Це сприяє вихованню відповідальності, почуття обов'язку.

Керівник: **Естетичне виховання**
(супроводжується фото презентацією)

Вихователь: Одним із засобів патріотичного виховання – є ознайомлення старших дошкільників із творами образотворчого мистецтва та видатними українськими художниками. При ознайомленні дітей з творами побутового й історичного жанру, в яких відтворені події та сцени повсякденного життя, казок, билин, потрібно звертати увагу на час, коли відбувається подія, місце, де вона розгортається, взаємини між дійовими особами. Картини дають змогу показати дітям традиції, побут, спосіб життя наших предків, знайомлять дітей з історичними подіями та національними героями.

Естетичне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси. Саме у складному вимірі цілісності, єдності прекрасного, багатоманітності його національних вимірів особистість знаходить місце для реалізації свого художнього потенціалу. Велике значення має створення можливостей для прилучення дітей до різноманітних видів художньої діяльності.

Ще одним важливим напрямом роботи з виховання любові до Батьківщини є формування у дітей уявлень про людей рідної країни. Насамперед слід ознайомлювати дітей з тими людьми, які прославили нашу країну – композиторами, письменниками, винахідниками, вченими, мандрівниками, філософами, лікарями (на вибір вихователя).

Діти мають знати, що український народ – один з найпісненніших народів світу. У скарбниці його культурних надбань чільне місце посідає пісня, яка відображає визначні історичні події, героїчну боротьбу проти соціального і національного гноблення, розкриває глибину української душі, передає впевненість і надію на майбутнє. Тож варто з дитинства прищеплювати любов до української народної пісні, адже виховання у дітей естетичних почуттів має велику гуманістичну мету – виховання щирості душі, доброти та доброзичливості. Людина, яка вміє бачити та розуміти прекрасне, не зможе спотворити красу.

III. Практичний модуль

Керівник:

Обговорення відкритого інтегрованого народознавчого заняття «Твори добро, шануй родину, люби, оберігай, чудову Україну» з патріотичного виховання.

Фото презентація - реклама «Любов та повага до Батьківщини починається з дитинства». Книжкова полиця «Виховуємо патріотів». Рубрика «Краща розробка» - презентація занять пізнавального циклу.

IV. Підведення підсумків

Керівник: Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності – віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином.

Практичний психолог: Рідна земля – це казковий світ дитинства і юності. Це невичерпне джерело, що все життя живить душу людини добром і світлом, куди б потім не завели її шляхи долі. Неабияке значення для виховання свідомого громадянина є прищеплення шанобливого ставлення до героїв війни, ветеранів, до пам'яті про тих, хто загинув, захищаючи Вітчизну; поваги до воїнів – захисників, кордонів Батьківщини.

Перегляд фотофільма «Пам'ятай»

Вручення символічних сердечок учасникам методичного мосту.

Додаток В**Рекомендації батькам «Виховуємо маленьких патріотів без ускладнень»**

«Як у маленького дерева турботливий садівник укріплює корінь, так і педагог повинен турбуватися про виховання у своїх дітей почуття безмежної любові до України, вірності великим традиціям».

В.О. Сухомлинський

1. Без минулого немає майбутнього!
2. Формування у дітей старшого дошкільного віку громадянських якостей через ознайомлення з рідним краєм, його традиціями.
3. Формування громадянської свідомості й патріотичних почуттів до минулого, сучасного та майбутнього рідного краю, почуття гордості за свою маленьку батьківщину.
4. Розширення уявлень дітей про історію, культуру, професії, ремесла рідного краю.
5. Виховання поваги до національної самобутності рідної мови та народних цінностей.
6. Формування толерантного ставлення до представників інших національностей, до ровесників, до дорослих людей.
7. Формування знань про історію держави, державні символи.
8. Формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід.
9. Формування знань про людство, явища суспільного життя.
10. Ознайомлення з традиціями і культурою свого народу, краєзнавство.
11. Підготовка дитини до активної творчої, соціально-значущої життєдіяльності є важливою складовою розвитку суспільства та держави.
12. Залучення до українського народознавства, ознайомлення з традиціям і культурою свого народу, рідного краю важливе в здійсненні національно-патріотичного виховання дошкільників засобами художнього слова.

Поради для батьків «Як залучити дітей до морально-патріотичного виховання вдома?»

1. Привчайте дитину дбайливо ставитися до речей, іграшок, книжок. Поясніть, що в кожному річ вкладено працю багатьох людей. Сходіть з дитиною в бібліотеку і подивіться, як там зберігають книги. Цей ігровий прийом «як у бібліотеці» допоможе привчити дитину до дбайливого ставлення до книги.
2. Дошкільники дуже рано починають проявляти інтерес до історії країни, краю. Якщо в місті є пам'ятники, організуйте до них екскурсії і розкажіть все, що ви

знаєте, про те, як вшановують пам'ять загиблих. По нашій країні і по всьому світу можна здійснювати захоплюючі подорожі по глобусу, картах і фотографіях.

3. Запропонувати дитині побудувати будинок. Коли будинок побудований, пограйте з дитиною в «новосілля», допоможіть розмістити ляльок, зайчиків, ведмедиків. Подивіться, чи міцно побудований будинок, чи красивий, чи зручний для житла.

4. Виховуйте у дитини шанобливо-дбайливе ставлення до хліба. Поспостерігайте за тим, як привозять і розвантажують хліб. Розкажіть, як вирощують хліб, скільки праці в нього вкладено вмести з дитиною посушіть залишки хліба, зробіть сухарики.

5. Розкажіть дитині про свою роботу: що ви робите, яку користь приносить ваша праця людям, Батьківщині. Розкажіть, що вам подобається в вашій праці.

6. Повертаючись з дитиною з дитячого саду, запропонуйте пограти в гру «Хто більше помітить цікавого?». Гра вчить спостережливості, допомагає формувати уявлення про навколишнє. Запропонуйте дитині намалювати, що найбільше сподобалося.

7. Любов до Батьківщини - це і любов до природи рідного краю. Спілкування з природою робить людину більш чуйною. Взимку на лижах, влітку на велосипеді або пішки, куди відправитися з дитиною в ліс, щоб помилуватися його красою дзюрчанням струмка, співом птахів. Виховуючи любов до рідного краю, важливо привчати дитину берегти природу, охороняти її.

